

Liberté • Égalité • Fraternité
RÉPUBLIQUE FRANÇAISE

การดำเนินการ (Proceedings)

การบรรยายเรื่อง

"งานวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วมโดยใช้แบบจำลองเพื่อนคู่คิด
(Companion Modelling)"

จัดโดย

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
(Centre Franco-Haut Mékong de Coopération Académique de l'université Mae Fah Luang)
ส่วนบริการงานวิจัย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ภายใต้การดำเนินงานของ ดร. สุนันทา ฟาเบร
(Sous la direction de Dr. Sunanta FABRE)

29 พฤษภาคม พ.ศ. 2550

การดำเนินการ (Proceedings)

การบรรยายเรื่อง

“งานวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วมโดยใช้แบบจำลองเพื่อนคู่คิด
(Companion Modelling)”

จัดโดย

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
(Centre Franco-Haut Mékong de Coopération Académique de l'université Mae Fah Luang)
ส่วนบริการงานวิจัย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ภายใต้การดำเนินงานของ ดร. สุนันตา ฟาเบร
(Sous la direction de Dr. Sunanta FABRE)

วันที่ 29 พฤษภาคม 2550

ห้อง 306 อาคารศูนย์อาหารและกิจกรรมนักศึกษา (D1)

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

คำนำ

การพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิผล ต้องอาศัยการร่วมมือของทั้งภาครัฐ สถาบันการศึกษาที่คอยให้ความรู้ และที่สำคัญที่สุดคือ ชุมชน

ในพื้นที่ที่ประชากรส่วนใหญ่ยังขาดการศึกษา หรือได้รับการศึกษาน้อย การใช้แบบจำลอง (Companion Modelling) จึงเป็นสื่อในการถ่ายทอดวิทยาการให้กับชุมชนเป็นอย่างดี การใช้แบบจำลองเพื่อนคู่คิด เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการคิดที่จะพัฒนาพื้นที่ของตนเอง ฝึกปฏิบัติจากของจริง ฯลฯ คู่มือจากความคิดของตนเอง

นักวิจัยชาวฝรั่งเศส คือ ดร. กิย์ เทรบูยล์ ผู้คิดค้นวิธีนี้เป็นคนแรกและได้นำมาทดลองใช้ในหลายประเทศ ที่เชียงรายได้ทดลองกับชุมชนคอยแม่สแลป อำเภอแม่ฟ้าหลวง ซึ่งชุมชนได้รับความรู้ความเข้าใจในการเพิ่มคุณค่าให้กับที่ดินของตนเอง เข้าใจในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างเต็มที่ หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง เห็นประโยชน์ของ “การใช้แบบจำลองเพื่อนคู่คิด” จึงได้จัดสัมมนาครั้งนี้เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติ

ผศ.ดร. สุนันทา ฟาเบร
หัวหน้าหน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-
อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

สารบัญ

สรุปผลการดำเนินงาน	3
--------------------	---

เอกสารประกอบ

การหาข้อยุติ กรณีพิพาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ	11
Companion Modelling for Collective Learning at the Community Level in Southeast Asian Agroecosystems	13
ComMod in a nutshell	29
แบบจำลอง “เพื่อนคู่คิด” เพื่อการจัดการทรัพยากรดินและน้ำอย่างเหมาะสม ในหมู่บ้านชาวเขาเผ่าอาข่า ภาคเหนือของประเทศไทย	39
ผลที่เกิดขึ้นเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการเรียนรู้โดยการใช้แบบจำลองที่เหมือนเพื่อนคู่คิด	51
เกมส์สวมบทบาทสมมุติ (Role-playing Games)	53

ภาคผนวก

โครงการ	59
กำหนดการ	63
คำกล่าวรายงาน	64
คำกล่าวต้อนรับ	66
ประวัติวิทยากร	68

สรุปผลการดำเนินงาน

สรุปผล

โครงการ การบรรยายเรื่อง

“งานวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วมโดยใช้แบบจำลองเพื่อนคู่คิด (Companion Modelling)”

วัน อังคาร ที่ 29 พฤษภาคม 2550

ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

จัดโดย หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
ร่วมกับ ส่วนบริการงานวิจัย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

สถานที่ ห้อง 306 อาคารศูนย์อาหารและกิจกรรมนักศึกษา (D1) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จ. เชียงราย

วัน/ เวลา วัน อังคาร ที่ 29 พฤษภาคม 2550 เวลา 08.00-17.15 น.

ผู้เข้าร่วม

การบรรยายครั้งนี้ได้ตั้งเป้าผู้เข้าร่วมไว้จำนวน 30 คน แต่มีผู้เข้าร่วมจริงจำนวน 61 คน ประกอบด้วย

- อาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และเจ้าหน้าที่ จากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน
- นักวิจัย นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่จากสถาบันวิจัยและฝึกอบรมการเกษตรลำปาง
- นักวิชาการ และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการในจังหวัดเชียงราย
- อาจารย์ จากโรงเรียนดำรงราษฎร์สงเคราะห์ เชียงราย
- นักศึกษาระดับปริญญาโท - เอก มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
- อาจารย์และเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

วิทยากร ดร. อิงอร เทรบุญต์ นักวิชาการและนักวิจัยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ด้านการวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วม ผู้มีประสบการณ์ด้านงานวิจัยกับต่างประเทศ และเป็นอาจารย์ประจำวิชาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พิธีเปิด

นางสาวจารุวรรณ กาศนอก เจ้าหน้าที่บริหาร หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ กล่าวรายงาน และได้รับเกียรติจาก รองศาสตราจารย์นริวรรณ จินตกานนท์ รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนาความสัมพันธ์ภายนอก เป็นผู้กล่าวต้อนรับและกล่าวเปิดการบรรยาย

ภาคเช้า:

วิทยากรบรรยายถึงความเป็นมาของ โครงการ Companion Modelling for Integrated Renewable Resource Management (CU-CIRAD Commod) เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสถาบันวิจัยเกษตรกรรมเพื่อการพัฒนาอนาคต (Centre de coopération internationale en recherche agronomique pour le développement: CIRAD) ประเทศฝรั่งเศส โครงการนี้ได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อศึกษาและทำความเข้าใจกระบวนการสร้างแบบจำลอง “ที่เหมือนเพื่อนคู่คิด” (Companion Modelling: Commod) เพื่อใช้เป็นสื่อในการเรียนรู้ร่วมกัน อันก่อให้เกิดภูมิปัญญาของชุมชนที่จะเป็นรากฐานของการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นให้ยั่งยืนต่อไป

นักวิจัยกลุ่มหนึ่งได้ใช้เวลาหลายปีร่วมกันศึกษาค้นคว้าหาแนวทาง ที่จะใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสมและยั่งยืน โดยเป็นที่ยอมรับแก่ทุกฝ่าย โดยพยายามนำเอาเครื่องมือสื่อ ต่าง ๆ เฉพาะอย่างยิ่ง แบบจำลองพฤติกรรมผู้กระทำ (Agent Based Models) และ การสวมบทบาทสมมุติ (Role-playing Games) มาปรับใช้ในส่วนที่เกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจใช้ สาธารณสมบัติ (Common property) หรือการร่วมมือร่วมใจในชุมชน การนำเอาแบบจำลองและสื่อแบบการสวมบทบาทสมมุติมา ใช้ในขั้นนี้ ช่วยให้สามารถวิเคราะห์และเข้าถึงปัญหาได้อย่างลึกซึ้งและรอบด้าน อีกทั้งยังช่วยให้เข้าใจความยุ่งยากซับซ้อนของสภาพแวดล้อมและสังคมที่ศึกษาอยู่ ซึ่งเป็นที่มาของการสร้าง “แบบจำลองที่เหมือนเพื่อนคู่คิด” ในภาวะปัจจุบันนักวิชาการได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมากต่อการใช้ “แบบจำลองที่เหมือนเพื่อนคู่คิด” เป็นสื่อในการทำความเข้าใจปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ

แนวคิดของ “แบบจำลองที่เหมือนเพื่อนคู่คิด” เน้นที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมวลสมาชิกในชุมชน กับระบบนิเวศน์ที่ซับซ้อน เน้นการมีส่วนร่วมของมวลสมาชิกในชุมชน

“แบบจำลองที่เหมือนเพื่อนคู่คิด” ใช้หลักการที่อาศัยวิทยาการคอมพิวเตอร์ประสานกับเทคนิคเชิงสังคมที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมได้แสดงความคิดเห็นของตนเองต่อกรณีศึกษา หรือปัญหาของชุมชนนั้น ๆ โดยเปิดโอกาสให้สามารถหาข้อตกลงร่วมกัน โดยการสร้างแบบจำลองด้วยวิทยาการคอมพิวเตอร์ที่ประสานกับการเล่นเกมส์เสมือนจริง แล้วประมวลออกมาเป็น “แบบจำลองที่เหมือนเพื่อนคู่คิด”

“แบบจำลองที่เหมือนเพื่อนคู่คิด” มีจุดมุ่งหมายให้ทุกคนได้เรียนรู้ร่วมกัน และเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของทุกฝ่าย และเน้นการนำเสนอภาพผลกระทบที่พึงมีเนื่องจากหลากหลายความเห็น ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรับทราบปัญหาร่วมกัน อันจะนำไปสู่การหาข้อตกลง หาทางออกหรือทางแก้ไข ปัญหาที่เหมาะสมที่สุดร่วมกัน ผลที่ได้จากการใช้แบบจำลองเข้ามาเป็นสื่อคือ ชุมชนมีความเข้าใจในปัญหามากขึ้นกว่าเดิม และมีความคิดเห็นไปในทิศทางที่คล้ายคลึงกัน จึงสามารถลดความขัดแย้งตรงหน้าลงได้ ประโยชน์ของแบบจำลองเพื่อนคู่คิดคือ เป็นการเปิดประเด็นให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็น

คิดเห็น ร่วมกันเปิดเผยปัญหาที่ซ่อนเร้นอยู่ออกมา ส่วนนักวิชาการจะเป็นเพียงผู้ให้ความรู้ สนับสนุน และหาทางออกให้เท่านั้น

การเล่นเกมส์สวมบทบาทสมมุติ (Role-playing Games) ถือเป็นเครื่องมือหนึ่งในการหาข้อสรุปของประเด็นปัญหาหรือข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น ทำให้นักวิจัยได้ข้อมูลที่หลากหลาย ครบถ้วน ลึกซึ้ง ก่อให้เกิดการอภิปราย และได้แสวงหาเหตุผลในกลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทรัพยากรนั้น ๆ ทำให้ชาวบ้านมีความรู้สึกร่วมในปัญหาที่เกิดขึ้น เกิดความรู้สึกว่าทุกคนต้องพูดคุยกันเพื่อหาทางแก้ไขปัญหามาหาทางออกร่วมกัน เพื่อความอยู่รอดของกลุ่มที่ดีที่สุดในสังคม ชาวบ้านสามารถวางแผนการในอนาคต ได้ฝึกฝนสมอง มีความสังเกตมากขึ้น เกิดความรู้สึกว่าตัวเองมีศักยภาพ

เพื่อความเข้าใจมากขึ้น วิทยากรได้ยกตัวอย่าง การใช้แบบจำลองเพื่อนคู่คิด เพื่อการจัดการทรัพยากรดินและน้ำอย่างเหมาะสม ในหมู่บ้านชาวเขาเผ่าอาข่า ที่หมู่บ้านแม่สะแลป ภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งประเด็นปัญหาด้านสภาพแวดล้อมของหมู่บ้านนี้คือ การพังทลายของดิน การขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเมื่อได้ดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของมวลสมาชิกในสังคม โดยการสอบถาม การทำแบบจำลองพฤติกรรมของผู้มีบทบาทหรือภาคี (Agent Based Models) และการเล่นเกมส์สวมบทบาทสมมุติ (Role-playing Games) มาปรับใช้ เพื่อให้ได้แบบจำลองสถานการณ์ในหลาย ๆ รูปแบบที่แปรไปตามเงื่อนไขสมมุติ ผลลัพธ์ที่ได้คือ ชาวบ้านมีการรับรู้ปัญหาเพิ่มขึ้น มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่อปัญหา มีการพิจารณาหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน เกิดการเรียนรู้จากการทดลองสร้างสถานการณ์สมมุติ และในที่สุดชาวบ้านก็ร่วมกันเขียนคำของบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานจากสภาตำบล หรือหน่วยงานของภาครัฐต่อไป

ภาคท้าย:

วิทยากรใช้เกมส์ชาวเรือ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมทดลองเล่นเกมส์สวมบทบาทสมมุติ (Role-playing Games) เพื่อร่วมกันค้นหาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา สรุปปัญหา และหาทางแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตน เพื่อให้เกิดการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้ยั่งยืนต่อไป การเล่นเกมส์ในช่วงบ่ายนี้ช่วยให้ผู้เข้าร่วมสามารถเข้าใจหลักการ และประโยชน์ของแนวคิดนี้มากขึ้น

อย่างไรก็ตาม วิทยากรได้ให้ข้อคิดไว้ว่า “แบบจำลองที่เหมือนเพื่อนคู่คิด” (Companion Modelling) นั้น เป็นแนวคิดของตะวันตก คือ ประเทศฝรั่งเศส ฉะนั้นเมื่อนำมาใช้เราจะยึดแนวคิดหรือหลักการสำคัญ แล้วนำมาปรับใช้ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมของบ้านเรา

จบการบรรยายเวลา 16.00 น.

ประโยชน์และผลที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการ

1. ผู้เข้าร่วมได้รับทราบถึงแนวคิด หลักการ และประโยชน์ของ “แบบจำลองที่เหมือนเพื่อนคู่คิด” ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อเป็นสื่อในการทำความเข้าใจปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ และยังสามารถนำไปเป็นแนวทางในการทำงานวิจัยด้านอื่น ๆ ได้อีกด้วย
2. ผู้เข้าร่วม โดยเฉพาะนักวิจัยรุ่นใหม่ ได้รับทราบแนวทางการทำงานวิจัยโดยมีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย
3. อาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ได้นำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการเรียนการสอน
4. เป็นการสร้างแรงบันดาลใจ ให้อาจารย์และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ในการศึกษาและค้นคว้าหาแนวคิดใหม่ ๆ ในการทำวิจัย

ข้อสังเกตจากการเข้าร่วมโครงการ

1. การบรรยายในครั้งนี้ ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี โดยผู้เข้าร่วมส่วนมากเป็น นักวิชาการ นักวิจัย และอาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน และนักวิชาการ/ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีนักศึกษาระดับปริญญาโท ปริญญาเอก และอาจารย์ของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เข้าร่วมด้วย จึงถือได้ว่าบรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้เป็นอย่างมาก
2. วิทยากรมีความตั้งใจในการถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ตรงกับเรื่องนี้เป็นอย่างดี
3. ผู้เข้าร่วมสัมมนามีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและซักถามดีมาก เมื่อมีการแบ่งกลุ่มให้เล่นเกมสควมบทบาทสมมุติ ผู้เข้าร่วมทุกคนก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จึงทำให้เกิดบรรยากาศที่สนุกสนานควบคู่ไปกับการเรียนรู้
4. ผู้เข้าร่วมสัมมนามีความประทับใจในสถานที่ บุคลากร ความตั้งใจของวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ การเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้ซักถาม และการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่
5. เนื่องจากมีเวลาจำกัด จึงทำให้ความรู้ภาคทฤษฎีโดยการบรรยายของวิทยากรไม่ละเอียดนัก และภาคปฏิบัติโดยการเล่นเกมสควมบทบาทสมมุติของผู้เข้าร่วมไม่ค่อยเต็มที่นัก ผู้เข้าร่วมไม่สามารถอภิปรายถึงประเด็นปัญหาของชุมชน และหาข้อตกลงร่วมกันในสถานการณ์ที่ตนเองสควมบทบาทสมมุติอยู่ได้อย่างเต็มที่นัก แต่ถ้าท่านใดสนใจต้องการข้อมูลเพิ่มเติมก็สามารถติดต่อวิทยากรได้ หรือจะเข้าไปดูรายละเอียดได้ที่เว็บไซต์

<http://www.ecole-commmod.sc.chula.ac.th>

6. เนื่องจากวิทยากรใช้ภาษาไทยในการบรรยาย จึงทำให้ผู้เข้าร่วมสามารถเข้าใจเนื้อหา และสิ่งที่วิทยากรนำมาถ่ายทอดได้ดี

คำถามที่น่าสนใจระหว่างการบรรยาย

1. Role-playing Games เหมือนกับ PRA (Participatory Research Action) หรือไม่ ?

- Role-playing Games แตกต่างจากวิธี PRA (Participatory Research Action) เล็กน้อย เพราะ Role-playing Games เป็นการเล่นเกมที่เสมือนจริง ช่วยให้ข้อขัดแย้งตรงหน้าลดน้อยลง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความเป็นอิสระที่จะแสดงออก เป็นการแสดงความจริงที่ซ่อนเร้นอยู่ให้เปิดเผยออกมา ใช้เวลาไม่มาก เป็นวิธีการที่เน้นให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วม ซึ่งนอกจากชาวบ้านแล้ว จะต้องมียุทธศาสตร์อื่น ๆ ของภาครัฐเข้ามาเกี่ยวข้องอีก ส่วน PRA นั้นเป็นการสอบถามเฉย ๆ หรืออาจจะมีแบบสอบถามให้ชาวบ้านกรอก ความรู้สึกร่วมของชาวบ้านไม่มีมากนัก เหมือนกับว่าถามอะไรก็ตอบไปเฉย ๆ โดยไม่ได้ใส่ใจว่าสิ่งที่พูดถึงอยู่นั้นเป็นปัญหาของพวกเขาเอง

2. ข้อมูลที่บันทึกลงในระบบคอมพิวเตอร์อยู่ในรูปแบบใด ?

- อยู่ในรูปแบบของสมการ ตารางข้อมูล และควรที่จะกำหนดตัวแปรให้น้อยเพื่อง่ายต่อการแก้สมการ

3. “แบบจำลองที่เหมือนเพื่อนคู่คิด” มีกี่รูปแบบ ?

- “แบบจำลองที่เหมือนเพื่อนคู่คิด” มีแบบจำลองต้นแบบ 1 แบบ แต่เมื่อมีการนำมาใช้ในแต่ละสถานที่ แบบจำลองสถานการณ์จึงเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขสมมุติ ไม่คงรูปถาวร เพราะต้องแปรเปลี่ยนพัฒนาให้สอดคล้องกับแนวความคิดและมุมมองที่เกิดขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา จึงทำให้แบบจำลองสถานการณ์ในแต่ละที่มีหลากหลายรูปแบบ

4. จากผลของการวิจัย และกระบวนการศึกษาโดยการใช้ “แบบจำลองที่เหมือนเพื่อนคู่คิด” (Companion Modelling) เข้ามาเป็นสื่อในการเรียนรู้ และทำความเข้าใจปัญหาหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ในชุมชน ทำให้ชาวบ้านสามารถวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนของตนได้แล้ว ชาวบ้านจะเริ่มค้นแก้ปัญหาได้อย่างไร ?

- ชาวบ้านสรุปปัญหาออกมา แล้วหาข้อตกลงร่วมกันเพื่อเสนอทางออกของปัญหา เพราะทุกคนเห็นพ้องต้องกันว่าปัญหานี้มีผลกระทบต่อกระบวนทัศน์ชีวิตของทุกคน และอยากให้ปัญหานี้หมดไป จึงแจ้งไปยังหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องทราบ เพื่อให้ความช่วยเหลือต่อไป

5. “แบบจำลองที่เหมือนเพื่อนคู่คิด” (Companion Modelling) มีข้อจำกัดหรือไม่ ?

- มี โดยขณะนี้นักวิจัยกำลังมีการประชุมเพื่อประเมินข้อจำกัดของ “แบบจำลองที่เหมือนเพื่อนคู่คิด” ซึ่งจะทราบผลเร็ว ๆ นี้

6. “แบบจำลองที่เหมือนเพื่อนคู่คิด” (Companion Modelling) เป็นแนวคิดของใคร ?
 - “แบบจำลองที่เหมือนเพื่อนคู่คิด” เป็นแนวคิดของประเทศฝรั่งเศส เพราะฉะนั้น เมื่อมีการนำมาใช้ในประเทศไทย ต้องมีการปรับให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมของบ้านเรา
7. นอกจากการใช้วิธีเล่นเกมส่วบทบาทสมมุติ (Role-playing Games) เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงปัญหาหรือข้อขัดแย้งในชุมชนนั้น ๆ แล้ว นักวิจัยจะต้องมองหรือวิเคราะห์หาปัญหาจากสิ่งอื่น ๆ อีกหรือไม่ ?
 - นอกจากการเล่นเกมส่วบทบาทสมมุติแล้ว นักวิจัยจะต้องมองปัจจัยอื่นหรือสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ด้วย เพื่อจะทำให้สามารถวิเคราะห์ปัญหาได้ดีขึ้น และสามารถเข้าถึงสภาพความเป็นจริงของชาวบ้านได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. อาจารย์มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงควรให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรม หรือโครงการประเภทนี้ให้มากกว่านี้ เพราะเป็นโครงการที่ส่งเสริมความรู้และเพิ่มพูนทักษะด้านวิชาการให้กับอาจารย์โดยตรง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างยิ่ง
2. ผู้เข้าร่วมอยากให้มีการจัดอบรมในหัวข้อดังต่อไปนี้
 - a. การใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการวิจัย (หลักสูตร 3-6 เดือน)
 - b. เทคนิคการเขียนโครงการวิจัย (1-2 วัน)
 - c. การสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
3. ถ้าเป็นไปได้ผู้เข้าร่วมอยากให้มีการสาธิต “แบบจำลองที่เหมือนเพื่อนคู่คิด” แบบเต็มรูปแบบ และนำโปรแกรมคอมพิวเตอร์มาแสดงให้ดูด้วย เพื่อความสมจริงและเข้าใจมากขึ้น

เอกสารประกอบ

การหาข้อยุติ กรณีพิพาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

กรณีพิพาทเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ มักเกิดจากการได้เปรียบ ชัดแย้งกันในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน คู่พิพาทมีเป้าหมายจากการใช้ประโยชน์จากป่า น้ำ พืชหญ้า และที่ดิน ต่างกัน และมีกรรมวิธีที่จะจัดการทรัพยากรเหล่านี้ตามที่ตนเห็นชอบ เมื่อต่างฝ่ายยึดความเห็นของตนเป็นหลักก็นำไปสู่การได้เปรียบ ชัดแย้งกัน

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา กรณีพิพาททวีจำนวนอย่างถึงกระชั้นชิดมากขึ้น ถ้าไม่หาทางบรรเทากรณีพิพาทให้เบาบางลง ก็อาจลุกลามไปสู่ความรุนแรง ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม และการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินได้ อย่างไรก็ตามผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องถือว่ากรณีพิพาทในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน เป็นเหตุการณ์ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และเป็นก้าวแรกของการนำไปสู่การหาทางเพื่อจัดการทรัพยากรธรรมชาติร่วมกันอย่างเอื้อประโยชน์ และเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายในชุมชนนั้น

สาเหตุของกรณีพิพาท

- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนของตนเอง
- การนำเอาระบบหรือวิธีจัดการทรัพยากรธรรมชาติจากภายนอกมาบังคับใช้ โดยไม่คำนึงถึงระบบท้องถิ่นที่ถือปฏิบัติอยู่
- กฎบัญญัติหรือนโยบายการแบ่งปันปันส่วนทรัพยากรธรรมชาติไม่ชัดเจน หรือไม่เที่ยงธรรม
- การย่อหย่อนต่อการปฏิบัติตามกฎหมายบัญญัติ หรือนโยบาย

ผลที่ตามมาของกรณีพิพาท

- การต่อต้าน เช่น ฝ่าฝืนกฎหมาย และอาจลุกลามไปถึงความรุนแรงขึ้นลอบทำร้าย ก่อวินาศกรรม เป็นต้น

สมาชิกแต่ละกลุ่มในสังคม มีวิธีหาข้อยุติกรณีพิพาทต่างกัน

- หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า
- หาบุคคลที่สามเป็นผู้ไกล่เกลี่ยสถานการณ์
- ฟ้องร้องต่อศาลขอให้ใช้อำนาจตัดสินคดีความ เพื่อลงทัณฑ์ศาลไทย
- เสรจหาทางตกลงรวมขอมกัน
- บังคับขู่เข็ญให้คู่กรณียอมทำตามความประสงค์

กรณีพิพาทอาจเกิดขึ้นได้ระหว่างการนำนโยบาย แผนงาน หรือโครงการไปปฏิบัติจริง

- ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย
- กฎหมายที่ตราบังคับใช้คลุมเครือ และไม่ครอบคลุมทั่วทุกกรณี
- เลือกละเลยความเห็นบุคคลที่ไม่เหมาะสมไม่เป็นที่ยอมรับของชุมชน
- การสื่อสารข้อมูลจำกัดอยู่ในวงแคบ และไม่กระจ่างแจ้ง
- การกำกับดูแล และประเมินโครงการไม่เหมาะสม
- ขาดกลไกที่ช่วยจัดการกรณีพิพาทอย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการคลี่คลายสถานการณ์ที่ตึงเครียดเนื่องจากกรณีพิพาท

- ระบบที่ถือปฏิบัติอยู่เดิมในท้องถิ่น
- ระบบที่ใช้กฎหมายแห่งชาติเป็นเกณฑ์ตัดสิน
- การจัดการกรณีพิพาทโดยใช้หลัก “เสนอทางเลือก”

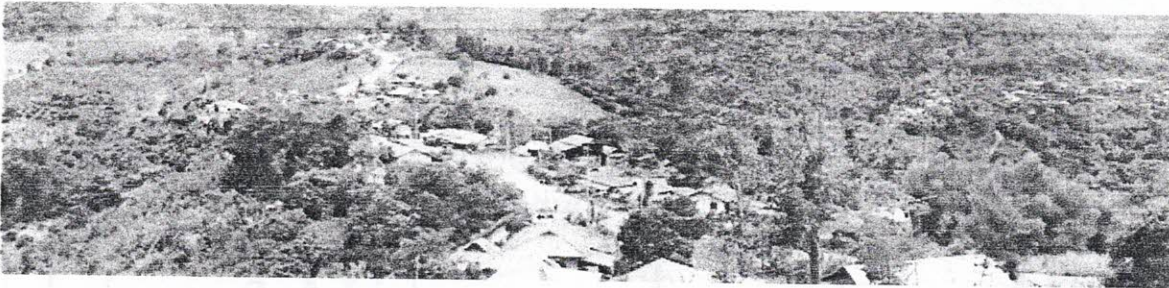
Companion Modelling for Collective Learning at the Community Level in Southeast Asian Agroecosystems

Guy Trébuil

Visiting Research Fellow, CSEAS, Kyoto University
and
CIRAD, GREEN Research Unit, Montpellier, France &
Chulalongkorn University – Cirad ComMod Project, Bangkok

Contents

- Why a Companion Modelling approach?
- Characteristics of ComMod
- Key concepts & methodological principles
- An example: Watershed management in upper Northern Thailand
- Scientific challenges & perspectives

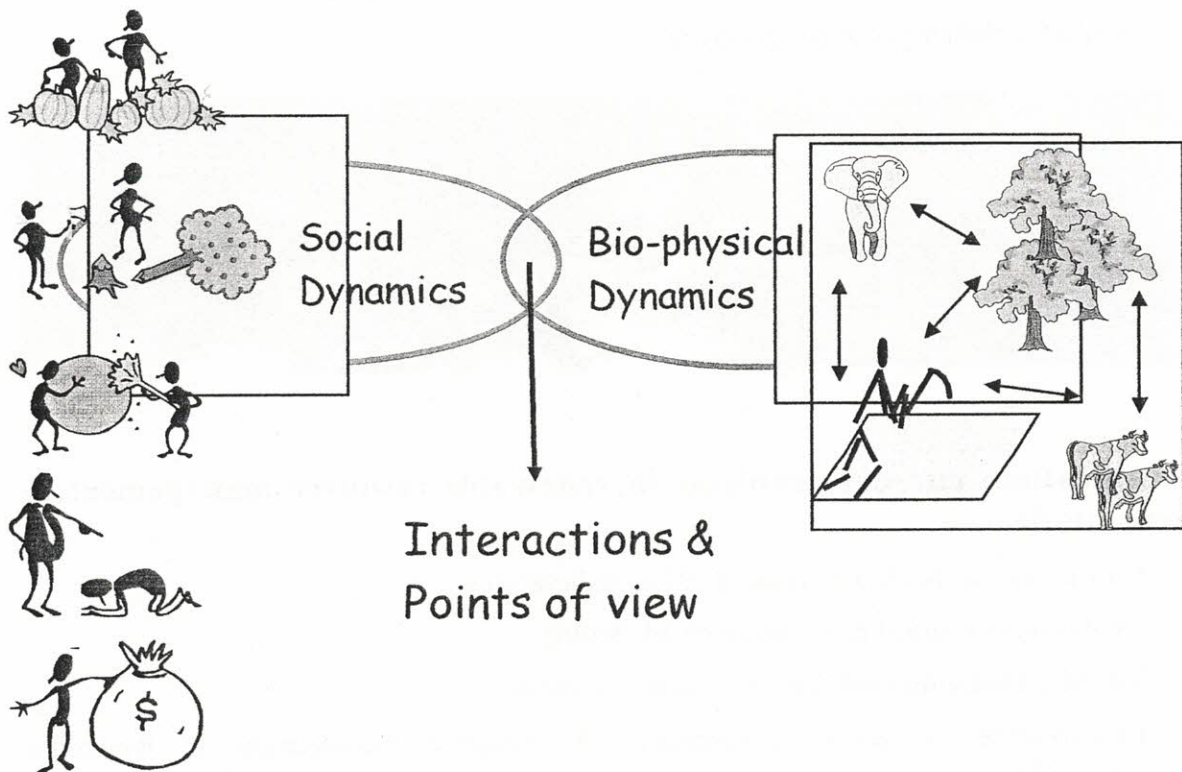
Justification: current problems in renewable resource management & area studies

- **Complexity & high uncertainty** → Unpredictability
- **Evolving, continual & iterative** → Modelling
- **Rapidly changing realities** → System openness
- **Environment – users relationship** → Adaptive management & Resilience approaches
- Importance of **stakeholders' interactions** & legitimacy / recognition of **multiple points of view** → Concertation, mediation approaches
- To reconcile ecological & social dynamics

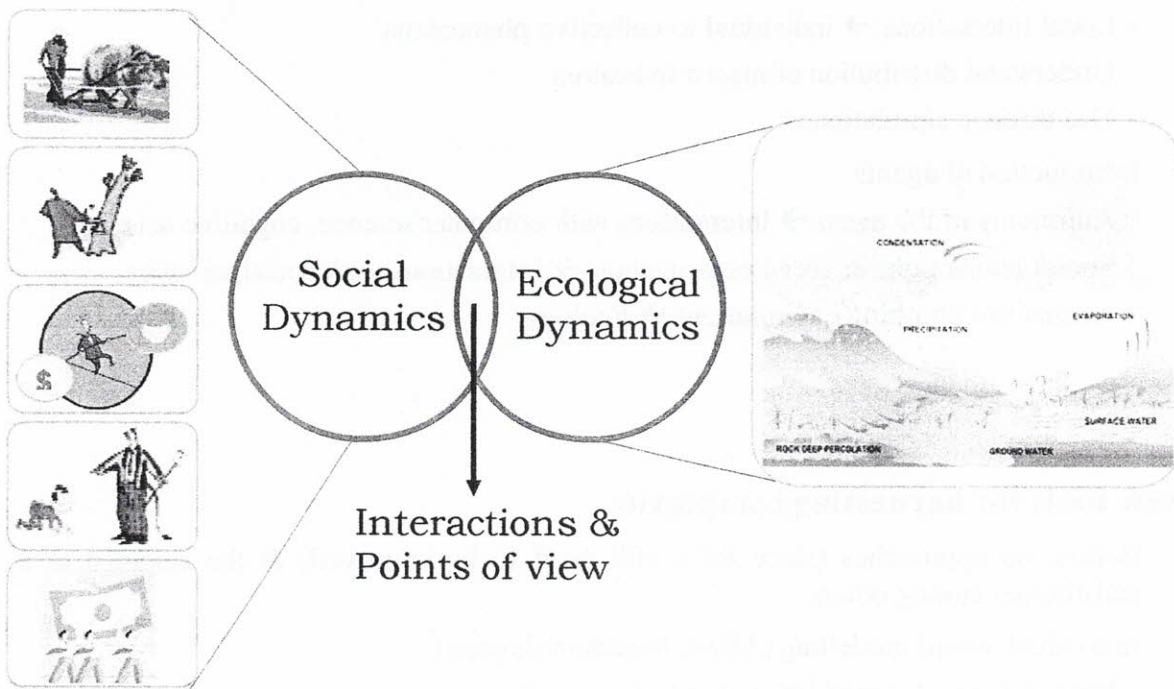
Current Renewable Resource Management problems in area studies & the need for new approaches

- Increased complexity & uncertainty of context
- Evolving, continual & iterative processes
- Rapidly changing realities → System openness
- Importance of **environment – users relationship** → Man & Nature, «Humanosphere», resilience approaches
- And of stakeholders' interactions
- Legitimacy of **multiple points of view**
- Importance of **reconciling ecological & socio-economic dynamics** to promote sustainable & equitable development

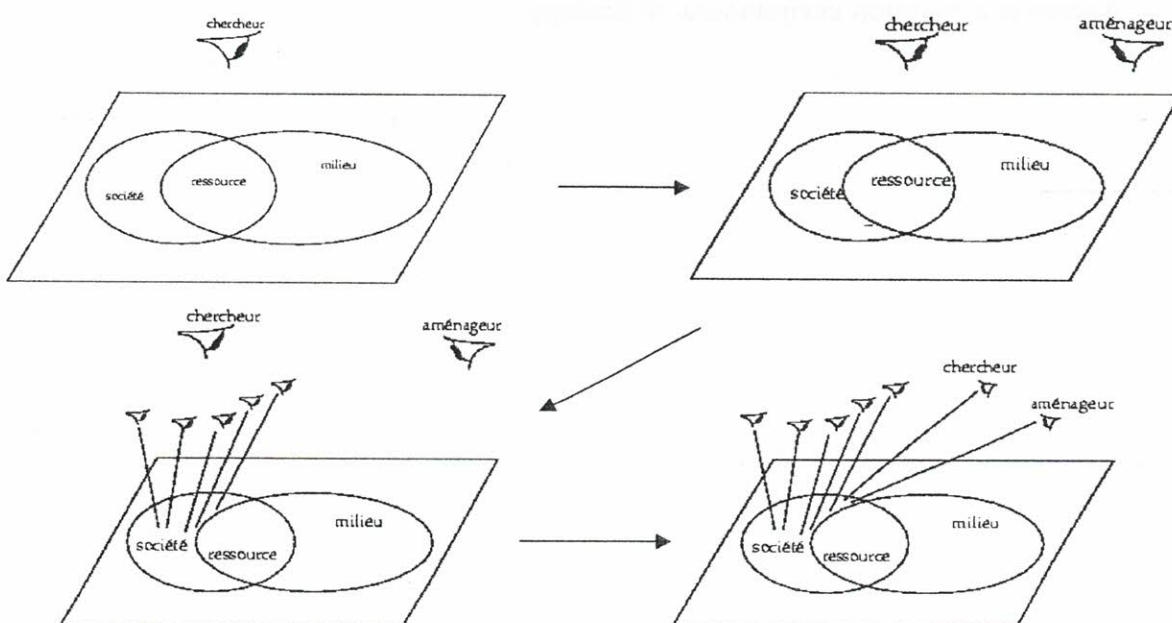
Common agroecosystem complexity (Jacques Weber)

Interactions between stakeholders with different weights and representations

Decision-making processes: interactions among actors having different representations & weights

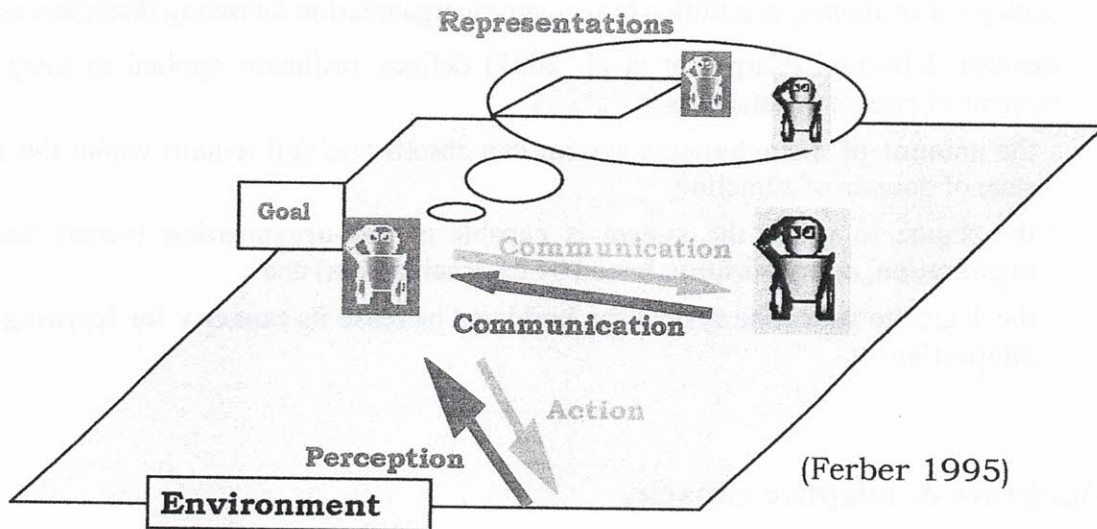
New tools for harnessing complexity

- Bottom-up approaches (since the 80's)
- Individual-based modelling (ABM, microsimulations)
 - Inter-individual variability, agent heterogeneity
 - Local interactions → individual to collective phenomena
 - Understand distribution of macro indicators
 - Use through simulations
- Introduction of agents
 - Autonomy of the agent → Interactions with computer science, cognitive science
 - Social interactions & social organization → Interactions with social sciences
 - Agents in a common environment → Ecology

New tools for harnessing complexity

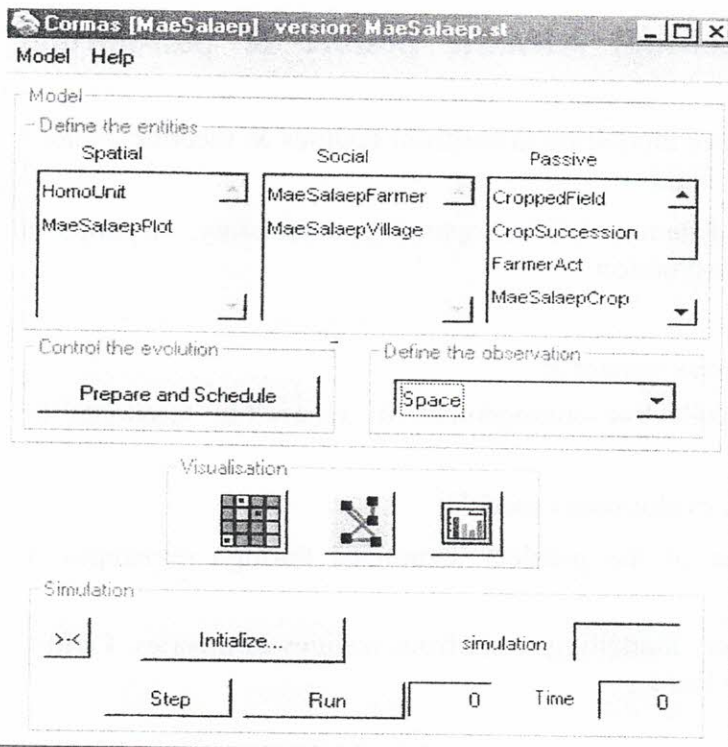
- Bottom-up approaches (since 80's, still need to be improved) & the scientist as a stakeholder among others
- Individual-based modelling (ABM, microsimulations)
 - Inter-individual variability, agent heterogeneity
 - Local interactions → Individual to collective phenomena
 - Understand distribution of macro indicators
 - Use with stakeholders through simulations → MAS
- Introduction of agents
 - Agent autonomy → Computer science, cognitive science
 - Social interactions & organization → Social sciences
 - Agents in a common environment → Ecology

Multi-Agent Systems (MAS)

- Suitable to represent complex, dynamic & open systems
- To explore hypotheses & to simulate scenarios
- How to use them with people?

CORMAS : a multi-agent simulation platform

- In "Smalltalk" object-oriented language
- Designed for applications in integrated natural resource Management (INRM)

Freely available at:

<http://cormas.cirad.fr>

Ecological Resilience: Revised definition

- Recently the possibility for a system **to adapt to change** seen as a major component of ecological resilience, in addition to recovery/reorganization following disturbances
- Revised definition (Carpenter et al. 2001) defines resilience applied to integrated systems of people & nature, as:
 - the **amount of disturbance** a system can absorb and still remain within the same state of domain of attraction
 - the degree to which the system is capable of **self-organization** (versus lack of organization, or organization forced by external factors) and
 - the degree to which the system can build and increase its **capacity for learning and adaptation**

Resilience & adaptive capacity

- What can help to sustain the adaptive capacity of social-ecological systems in a constantly changing world?
- Folke et al. (2002) identify 4 critical factors that interact across temporal & spatial scales and are required for dealing with resource dynamics during periods of change and reorganization:
 - **learning** to live with change and uncertainty
 - nurturing **diversity** for resilience
 - combining different **types of knowledge** for learning
 - creating opportunity for **self-organization** towards social-ecological sustainability

Companion Modelling (ComMod) scientific posture & post-normal science

- Collaborative, evolving & iterative modelling to confront realities & theories: Field-> Model -> Field -> Simulation -> Field...
- Continuous confrontation with dynamic realities: openness, uncertainty, x points of views, model refutation & co-construction
- Two specific contexts:
 - ComMod to understand a complex system &
 - ComMod to facilitate the collective management of renewable resources by interacting actors
- Collective learning facilitated by evolutionary models
- Toward a shared representation of the problem, examined through exchanges & simulated scenarios
- Evolving, iterative & participatory modelling to confront realities & theories: Field-> Model -> Field -> Simulation -> Field...

- Permanent confrontation with dynamic realities: openness, uncertainty, x points of views → Improving the *system resilience*
- Two specific contexts:
 - ComMod to understand a complex system &
 - ComMod to facilitate the collective management of renewable resources
- Through stakeholders interactions...
- Collective learning mediated by evolutionary models
- Achieve a shared representation of situation/problem to be examined through exchanges → *Adaptive management*

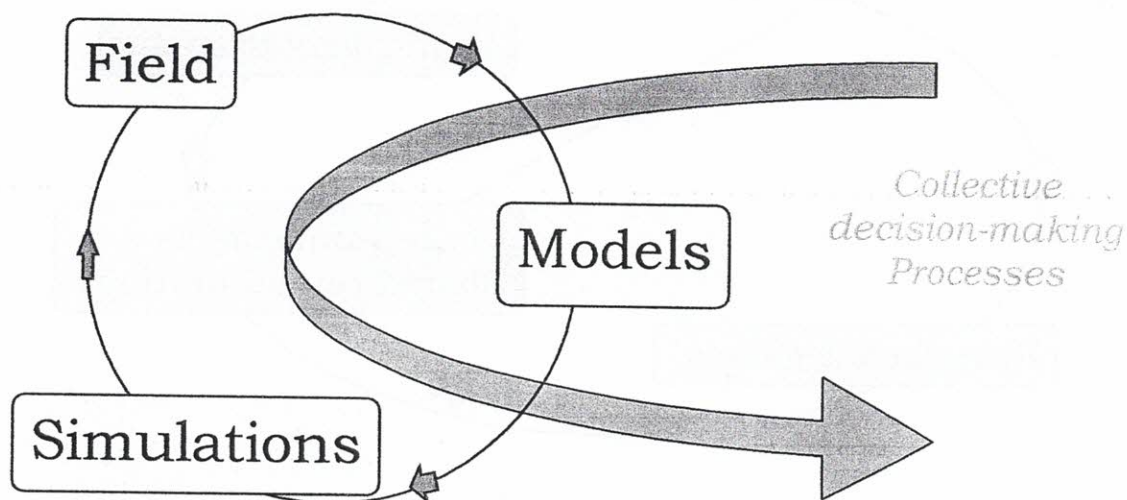
Objective of Companion Modelling

(Francois Bousquet, 1998)

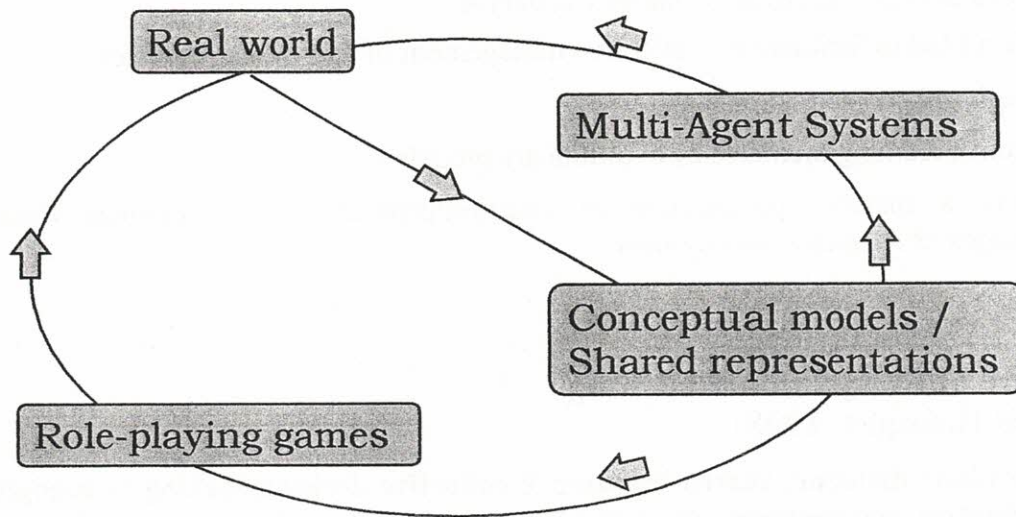
- To facilitate dialogue, shared learning & collective decision-making to strengthen the **adaptive management capacity** of communities through **integrative & action-oriented research**
- To facilitate dialogue, shared learning & collective decision-making to strengthen the **adaptive management capacity** of communities through **Integrative collaborative modelling**

The companion modelling approach

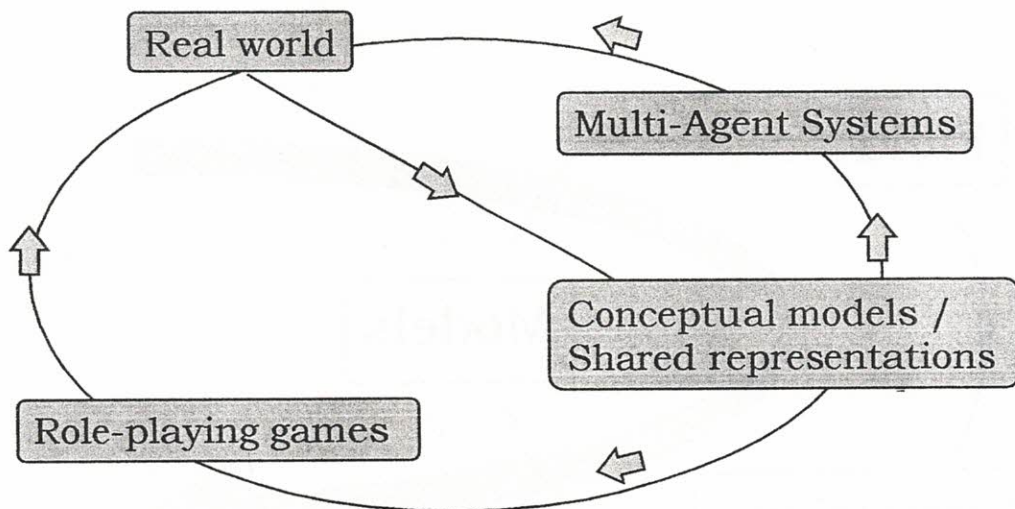
(Barreteau & Bousquet)

The ComMod cycle: various associations of key tools

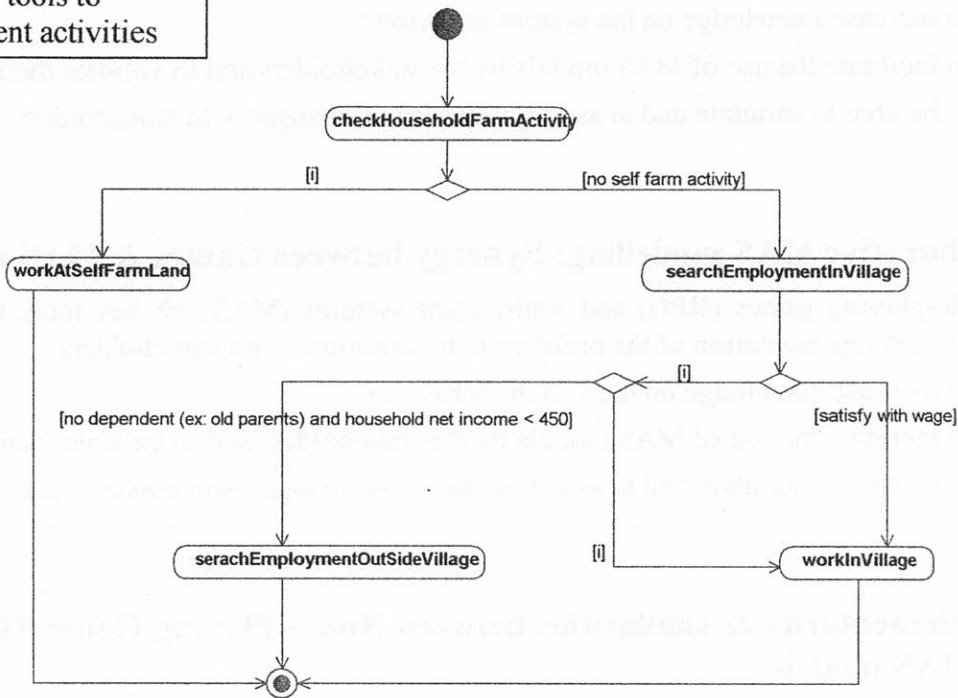

Real world - Field work - Role-Playing Games- MAS in ComMod: various kinds of associations

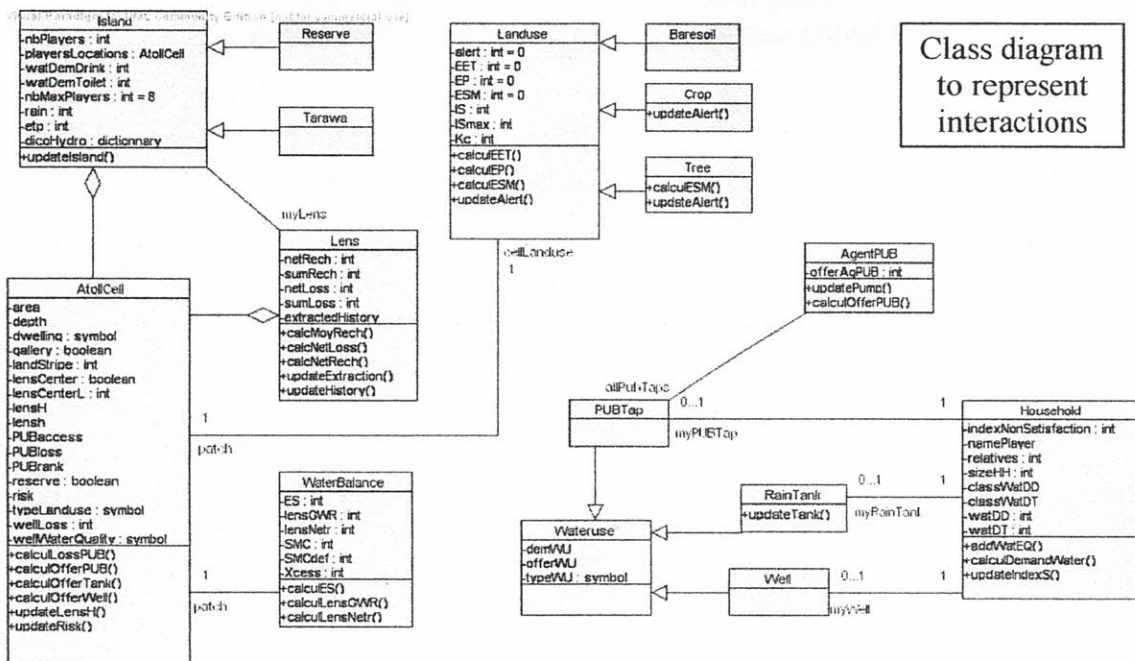

Conceptual modelling tools: UML diagrams

Visual tools to represent activities

Conceptual modelling tools: UML diagrams

Class diagram to represent interactions

Participatory MAS modelling & adaptive management: synergies between Games & MAS models

- Role-playing games (RPG) and multi-agent systems (MAS) → Common representation of the system / the problem to be examined
 - to increase knowledge on the system behaviour
 - to facilitate the use of MAS models by the stakeholders and to validate them
 - to be able to simulate and to assess scenarios of changes with stakeholders

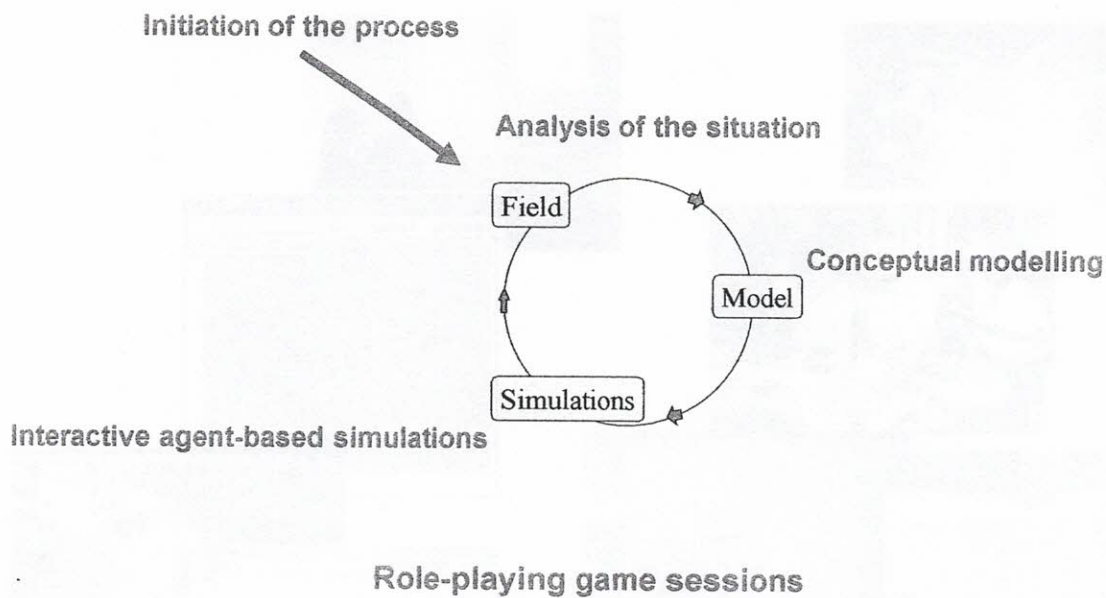
Collaborative MAS modelling: Synergy between Games & MAS models

- Role-playing games (RPG) and multi-agent systems (MAS) → key tools to build a common representation of the problem to be examined with stakeholders
 - to increase knowledge on the system behaviour
 - to facilitate the use of MAS models by the stakeholders and to validate them
 - to be able to simulate and to assess scenarios of changes with stakeholders

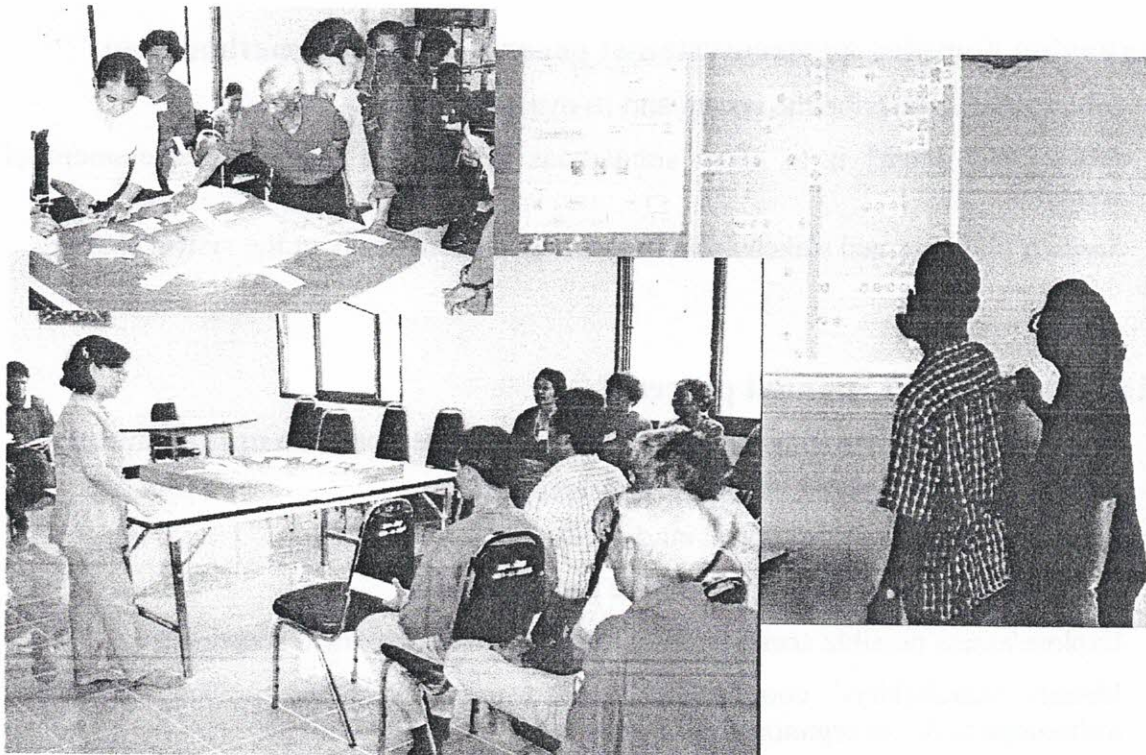
Complementarity & similarities between Role – Playing Games (RPG) and MAS models

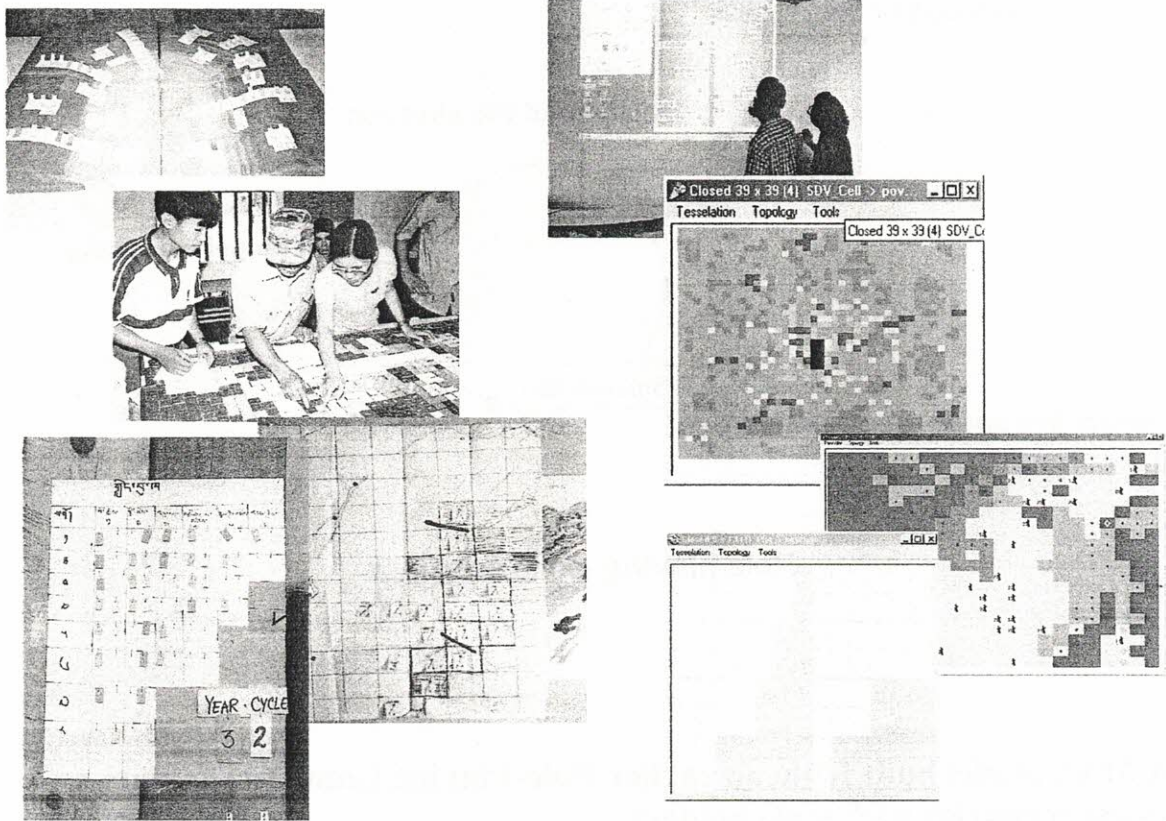
ComMod methodology & tools

A MAS model built from an earlier Role-Playing Game to simulate and assess scenarios with stakeholders

RPG & MAS: flexible tools & associations

Managing complex agroecosystems: general ComMod methodology

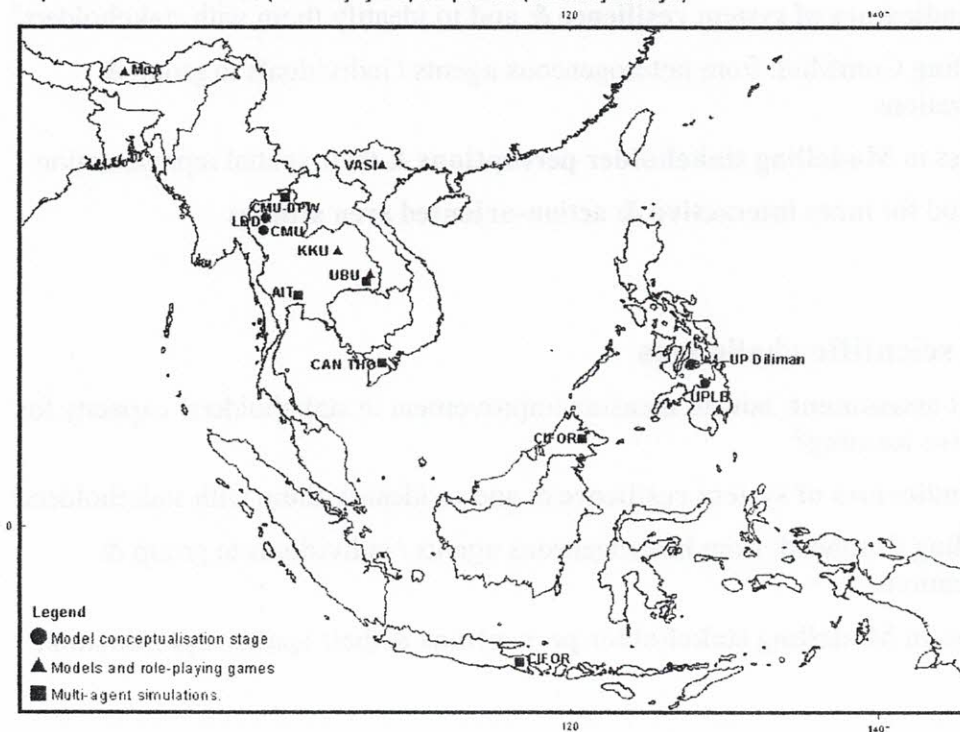
- *Understand* & describe the system and its dynamics
- *Represent* / Model it to allow simulations of possible futures & assessment of scenarios
- *Support* all concerned stakeholders in learning & deciding about the system changes

Main phases of a ComMod process

1. Build a common representation of the system & concrete problem to be examined
 - Get, integrate & share knowledge: conceptualization
 - Social validation of conceptual model (no « black box »)
2. Establish dialog & agree upon desirable long term goals
3. Explore/assess possible scenarios to get there with all concerned stakeholders
4. Identify stakeholders' coordination mechanisms, intervention points / needs for technological & / or organizational innovations
5. Negotiate a collective action plan

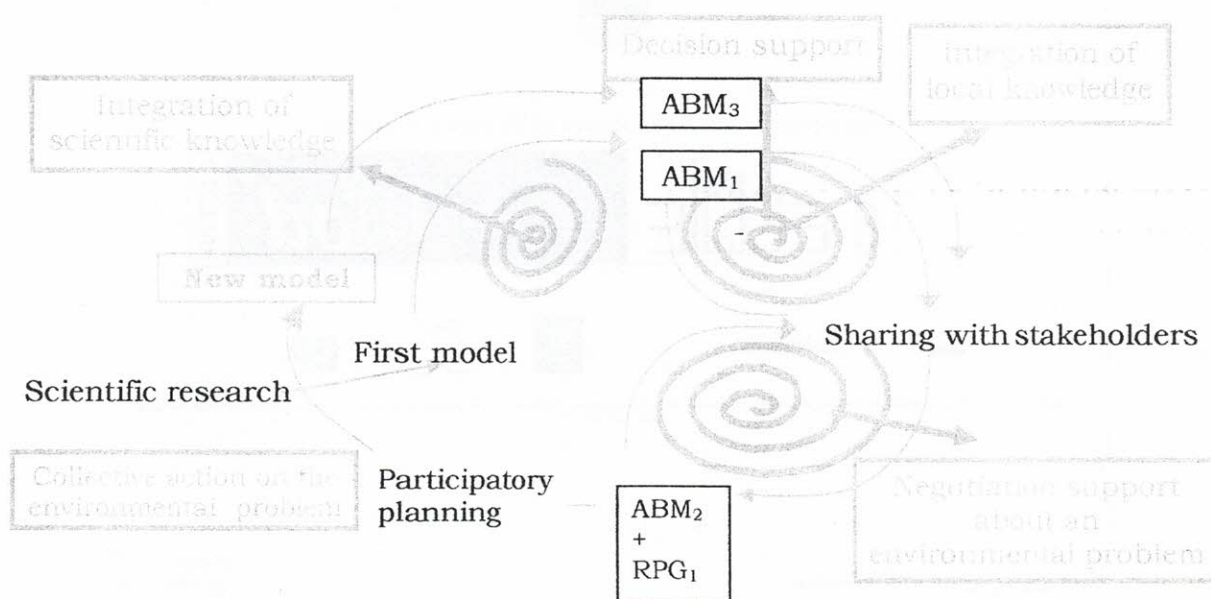
Location of current ComMod experiments for RRM in Southeast Asia

Map 1: Location of case studies (marked by symbol) and partners (denoted by acronym)

ComMod & Knowledge Production

A family of models is created along the ComMod process, they allow to keep track of the successive interactions between the modeler and the field/stakeholders, without any *a priori* willingness to gradually increase the models complexity to match “the reality”

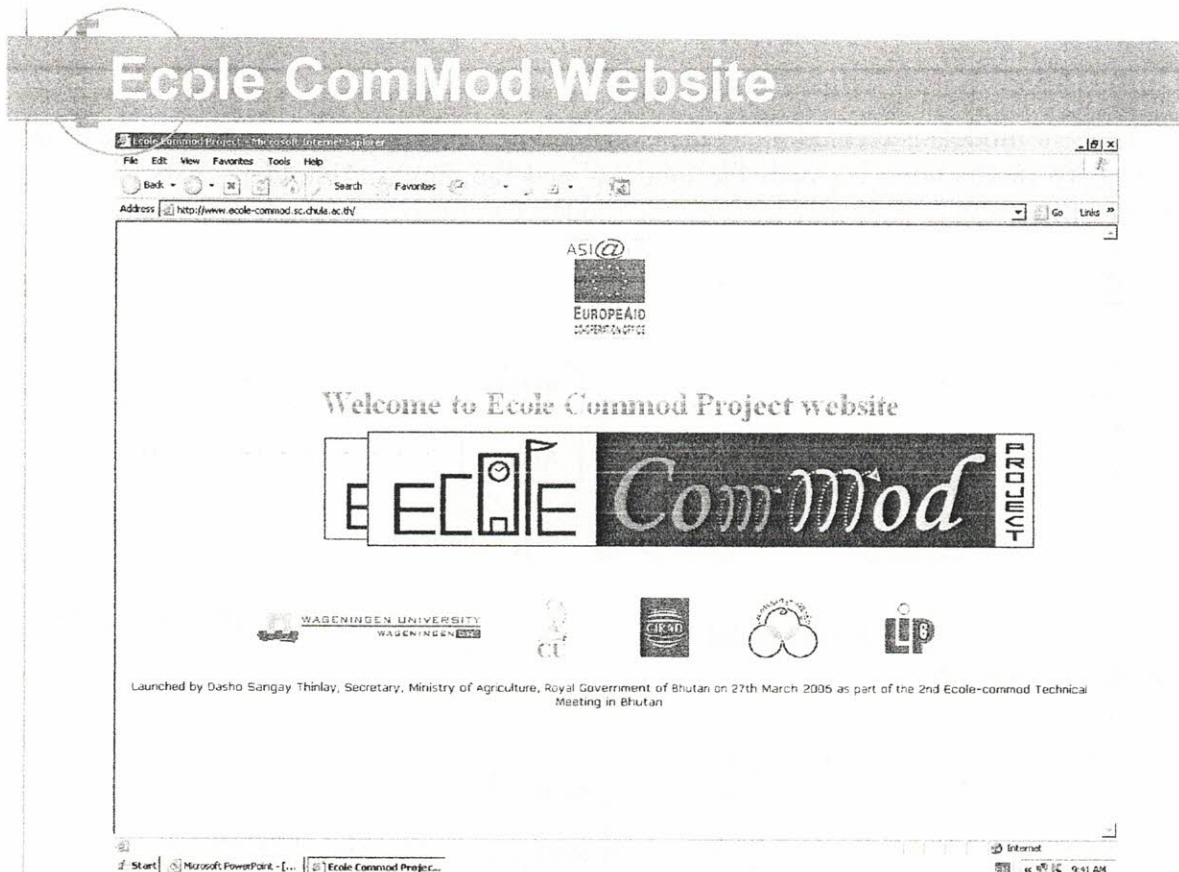

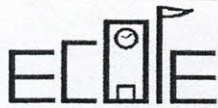
Scientific challenges ahead

- **Impact assessment:** how to measure improvement in stakeholders' capacity for collective learning?
- What **indicators of system resilience** & and to identify them with stakeholders?
- **Upscaling** ComMod: from heterogeneous agents / individuals to group & organizations
- Progress in **Modelling stakeholder perceptions** & their spatial representation
- Commod for more **interactive & action-oriented area studies**

Current scientific challenges

- **Impact assessment:** how to measure improvement in stakeholders' capacity for collective learning?
- What **indicators of system resilience** & and to identify them with stakeholders?
- **Upscaling** ComMod: from heterogeneous agents / individuals to group & organizations
- Progress in **Modelling stakeholder perceptions** & their spatial representation

ComMod

E-Learning

- Animation introduction
- Go directly to lessons

E- Gaming

E- Governance

Community Website

Ecole-ComMod: E-collective learning processes on companion modelling for natural resource management and the environment

General objective

The general objective of the project is to reinforce this emerging network of practitioners and to expand it by building new partnerships, particularly in less-developed countries, through a combination of practical demonstration action and an internet-enabled learning and communication tool.

Specific objectives

To produce an internet-enabled communication platform for community-based learning and management of natural resources and the environment in South and South-East Asia.

To demonstrate the usefulness of operational simulation models by developing concrete examples at two benchmark sites.

To test and demonstrate the use of electronic tools for e-governance at the rural community level.

Description of the work

The two main activities consist in setting up (i) two demonstration sites in Bhutan, and upper northern Thailand where ICT starts to be used to facilitate the collective management of environmental problems, and (ii) an internet-enabled tool to disseminate knowledge on the ComMod methodology and its tools based on real world Asian examples.

This tool is composed of three modules:

The e-learning module provides a set of courses on collective learning processes & companion modelling.

The e-gaming module provides Internet-enabled simulation games on resource management issues to allow users' experimentation in a virtual context.

The e-governance module provides knowledge on benchmark sites, as well as a possibility for different target groups to interact: stakeholders at benchmark sites, development-oriented or resource management agencies, scientists, students, local administrators, and citizens interested in these issues.

ComMod

[Back home](#)

[ComMod in a nutshell](#)

Lychees and potatoes: Case studies in

- North Thailand
- Bhutan

Let's draw boxes and arrows with my kids: Unified Modeling language

- Main Concepts
- Static Models
- Dynamic Models
- Exercises

What are Multi-agent systems?

- Introduction
- Reactive Agents
- Cognitive Agents

*3 more modules
are still under construction

Welcome to E-Learning site of the Ecole ComMod Project

To start a lesson click on the left menu

ComMod

<http://commod.org>

For more information

- *On ComMod & Multi-Agent Systems for renewable resource management with stakeholders:*

<http://www.commod.org>

<http://www.ecole-commod.sc.chula.ac.th>

<http://cormas.cirad.fr>

- *On current project activities / training in Asia:*

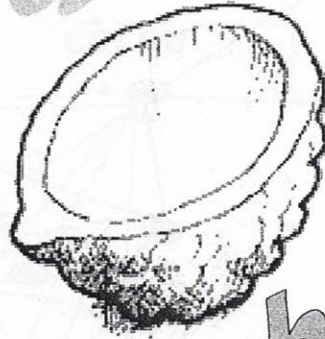
christophe.le_page@cirad.fr

guy.treuil@cirad.fr

CU-Cirad ComMod Project

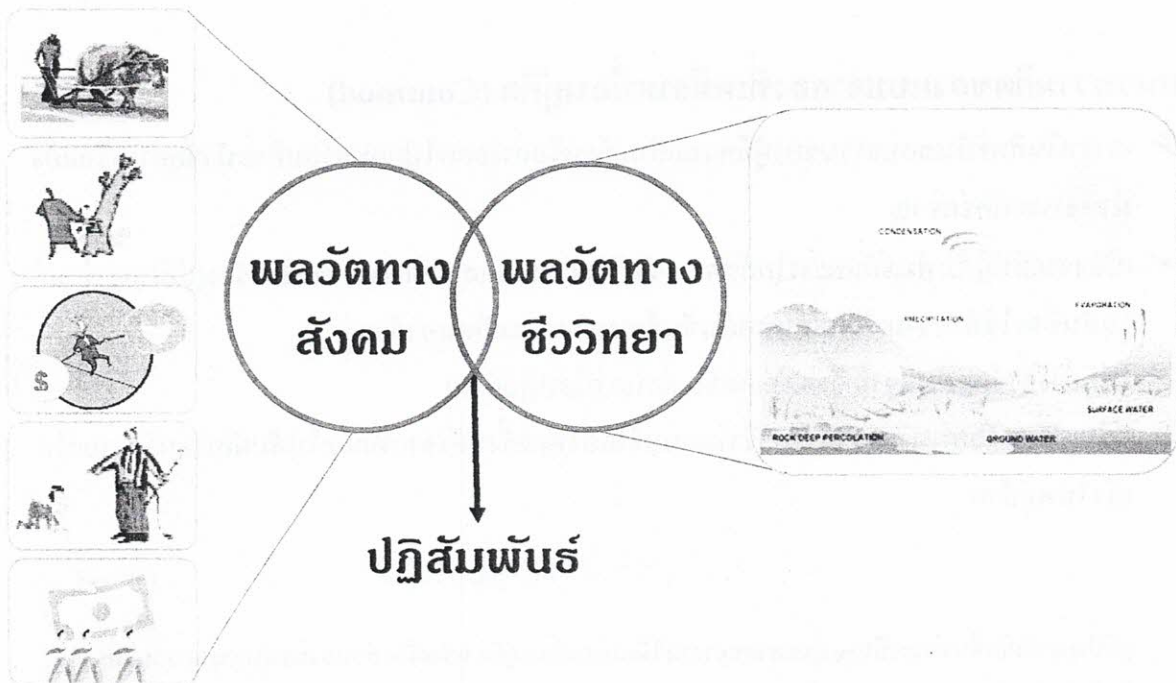
Faculty of Science, Chulalongkorn University, Bangkok

ComMod

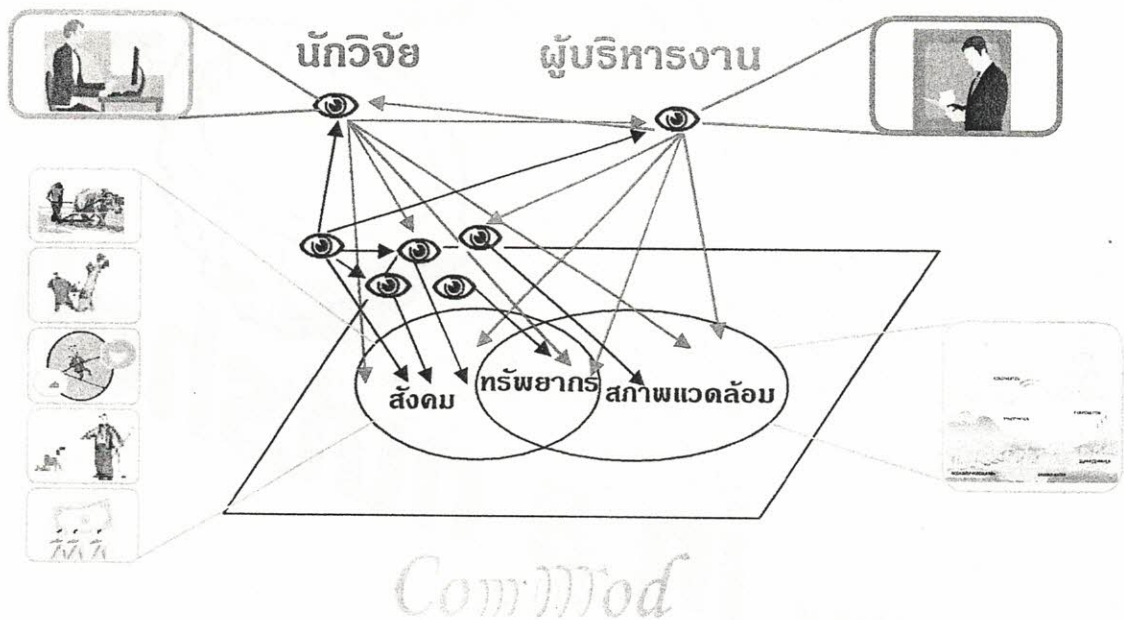

... in a nutshell

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างหมู่สมาชิกของสังคมที่ต่างสถานะและต่างมุมมอง

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างหมู่สมาชิกของสังคมที่ต่างสถานะและต่างมุมมอง

แนวคิดแบบเพื่อนคู่คิด (Commod) เน้นการพบปะพูดคุยกันระหว่างหมู่สมาชิกในทุกระดับของสังคม (รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิ) เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ข้อคิด ที่ต่างคนต่างมีต่อสภาพหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น ความคิดที่ต่างกันนั้นอาจเนื่องมาจากมองเห็นคนละแง่ หรือใช้เกณฑ์การให้คุณค่าตามอัตวิสัยจะ โดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม

แนวความคิดของแบบจำลองที่เหมือนเพื่อนคู่คิด (Commod)

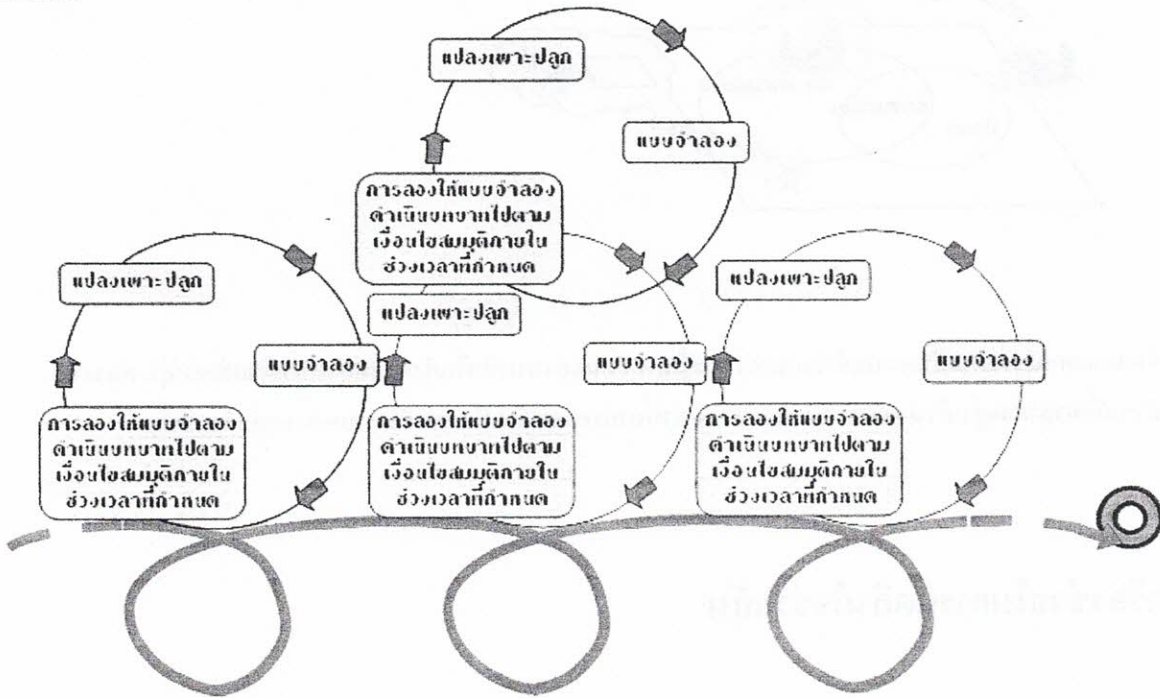
- เคารพในสิทธิอันชอบธรรมของผู้มีความเห็นแย้งหรือต่างออกไปและพร้อมที่จะนำข้อต่างหรือแย้งมาพิจารณาใคร่ครวญ
- เนื่องจากมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด นักวิจัยและมวลสมาชิกในสังคมจึงสร้างภูมิปัญญาร่วมกัน ในอันที่จะใช้ทำความเข้าใจระบบสลับซับซ้อนของสังคมที่ตนอาศัยอยู่
- ไม่มีการตั้งข้อสมมุติฐาน ถึงผลที่เกิดขึ้น ก่อนลงมือปฏิบัติจริง
- ปรับเปลี่ยนข้ออนุมานความเป็นจริงในแบบจำลองทุกครั้งหลังจากที่ออกไปสัมผัสเรียนรู้ความเป็นจริงในหมู่บ้าน

ภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นน่าจะเป็นจุดมุ่งหมายของงานวิจัยแบบเพื่อนคู่คิด หรือเป็นส่วนช่วยสนับสนุนกระบวนการตัดสินใจร่วมกันของมวลสมาชิกในสังคม

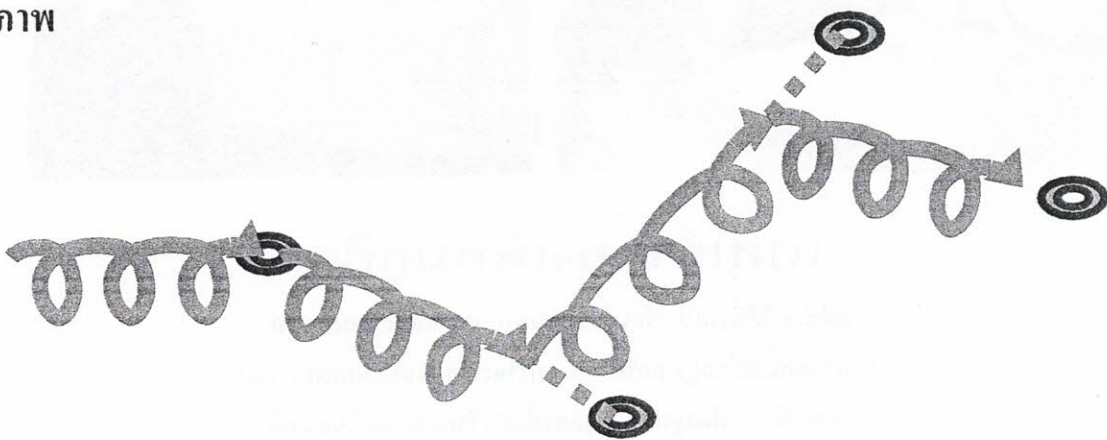
พลวัตของกระบวนการตัดสินใจ เพื่อการจัดการทรัพยากรในพื้นที่

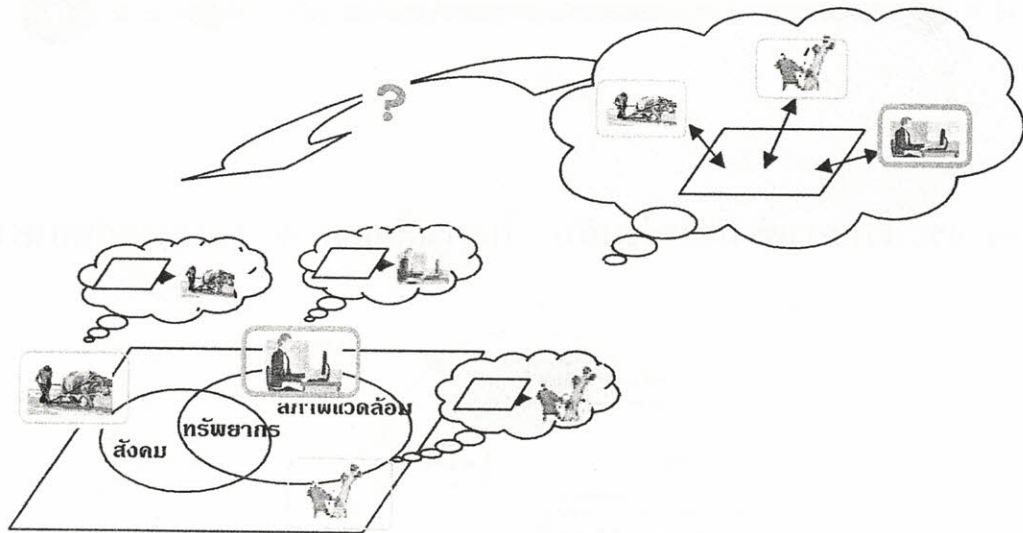
พลวัตของกระบวนการตัดสินใจร่วมกัน ในการเลือกแนวทางจัดการทรัพยากรพื้นที่
สภาพ

พลวัตของกระบวนการตัดสินใจร่วมกัน ในการเลือกแนวทางจัดการทรัพยากรพื้นที่
สภาพ

เครื่องมือให้ตัดสินใจร่วมกัน

ComMod

จำแนกแยกแยะความเห็นความเข้าใจและการรับรู้เฉพาะตนของสมาชิกในสังคมแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่ม ต่อระบบสังคมที่เขาอาศัยอยู่ แล้วนำความ “เฉพาะตน” เหล่านี้มาประกอบกันเป็นภาพตัวแทนของระบบสังคมนั้น

เครื่องมือในการตัดสินใจร่วมกัน

แบบจำลองเพื่อนคู่คิด

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเรียนรู้ร่วมกันจากการ “เล่นสวมบทบาท”
นอกจากนี้ยังเรียนรู้ร่วมกันในการปรับเปลี่ยนและสังเกตพิจารณา
การเปลี่ยนแปลงรูปแบบจำลองที่แปรไปตามเงื่อนไขสมมุติ

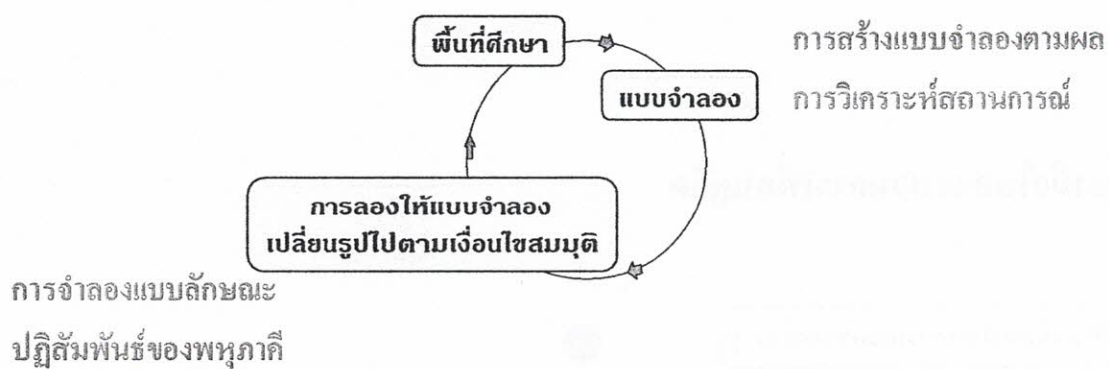
ต้องการดูผลงานของแบบจำลองเพื่อนักคิดใหม่ ?

คลิกไปที่รายการ แล้วเลือกกรณีศึกษาที่ภาคเหนือของประเทศไทย
หรือที่ประเทศภูฐาน

ขั้นตอนของวิธีการศึกษา

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกระบวนการและสภาพการณ์

วิเคราะห์สถานการณ์

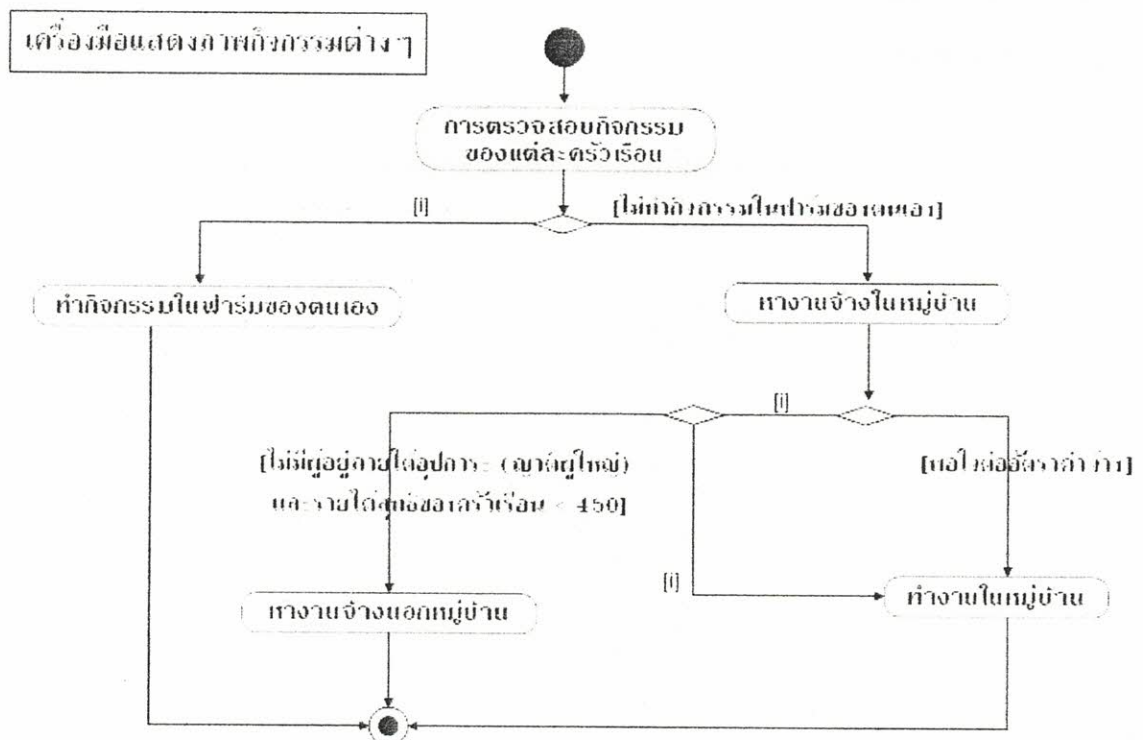
การเล่นสมมติบทบาทแต่ละครั้งที่ประสบกับสถานการณ์ใหม่

เครื่องมือในกระบวนการเพื่อนคู่คิด

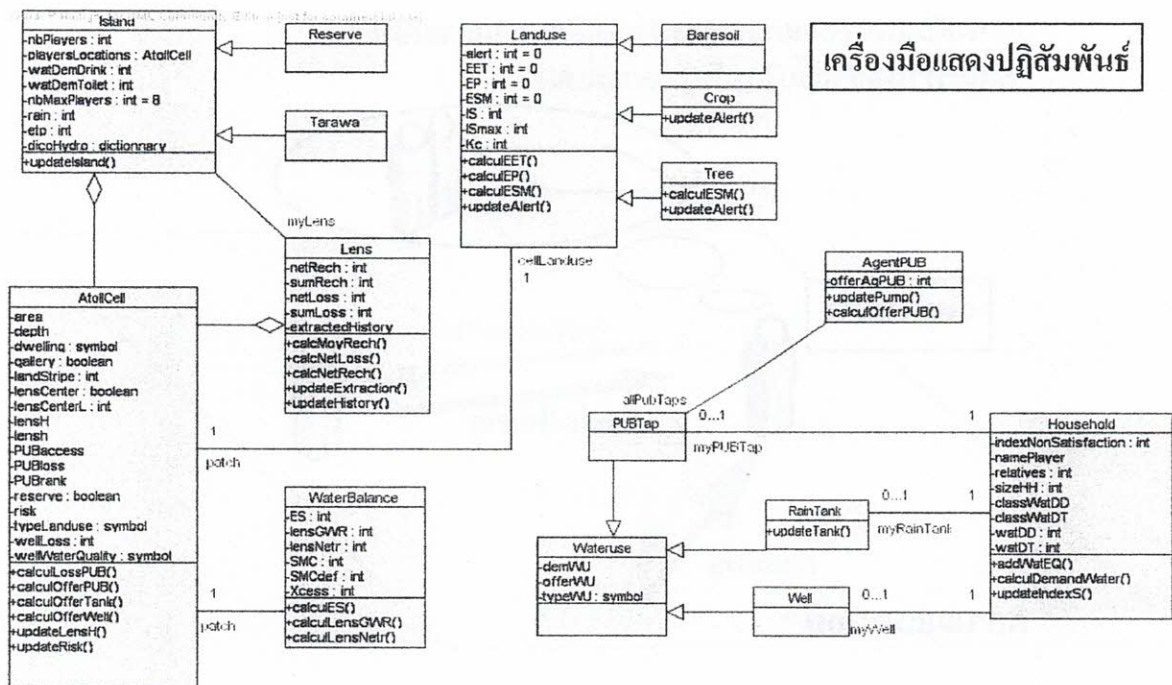
เครื่องมือเสริมสร้างปัญญาความรู้

เครื่องมือในกระบวนการเพื่อนคู่คิด

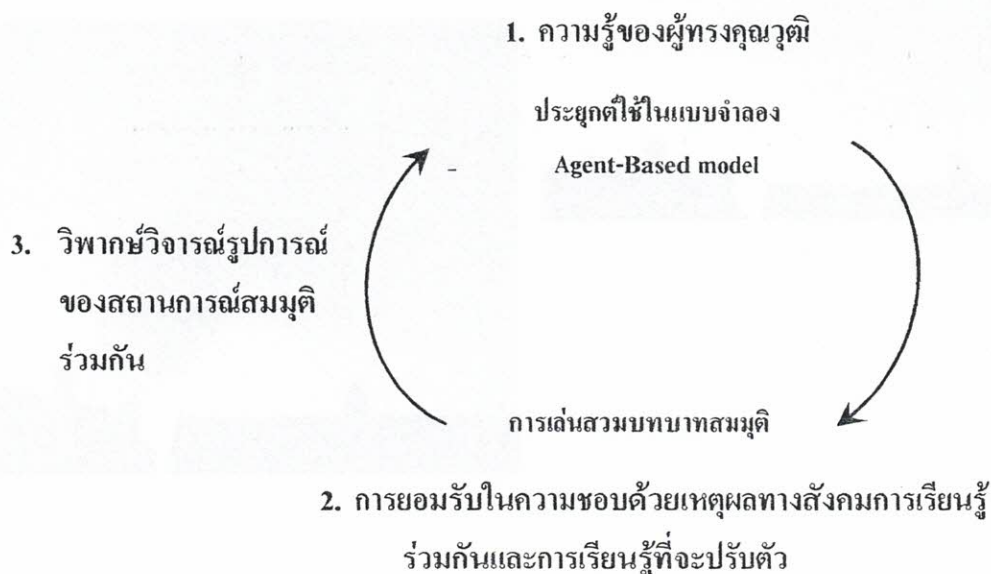
เครื่องมือในกระบวนการเพื่อนคู่คิด

เครื่องมือในกระบวนการเพื่อนคู่คิด

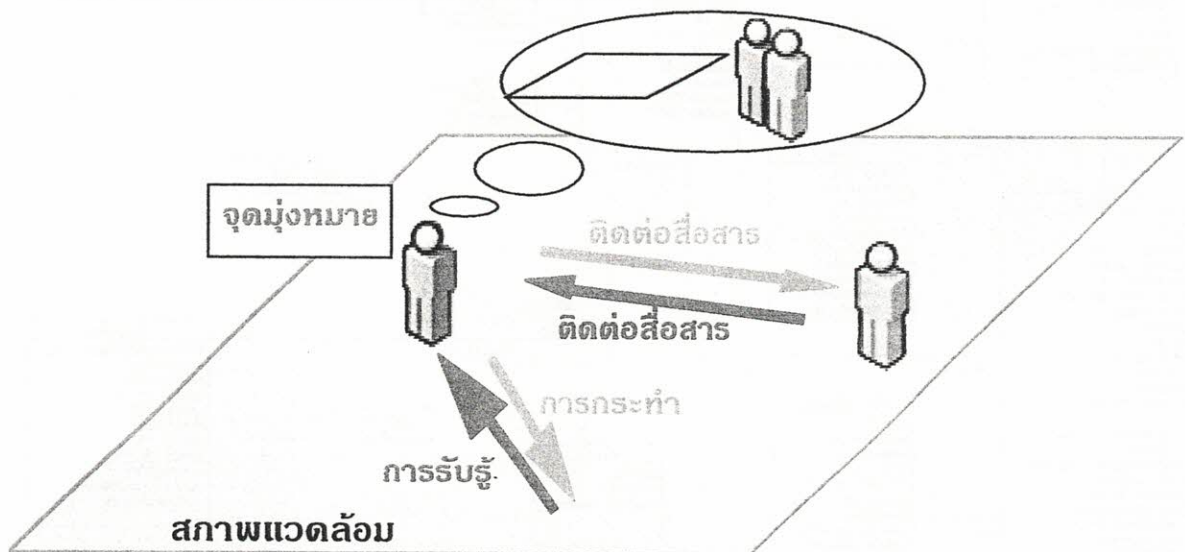
เครื่องมือสำหรับจำลองลักษณะปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในสังคม

- การเล่นสวมบทบาทสมมุติ
- ระบบพหุภาคี

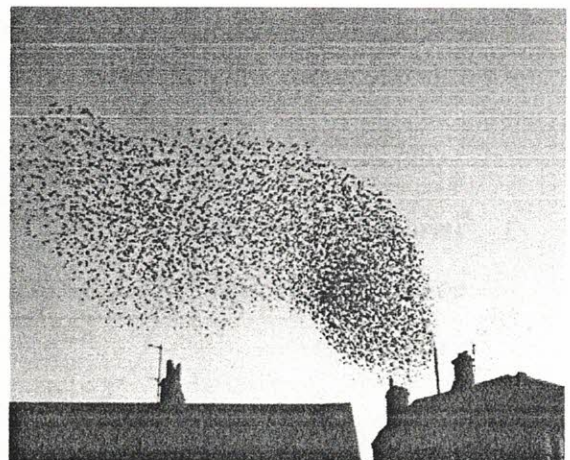

ระบบพหุภาคี

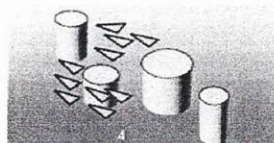
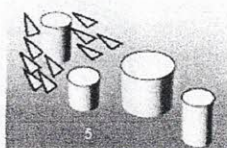
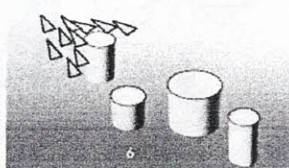
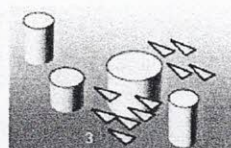
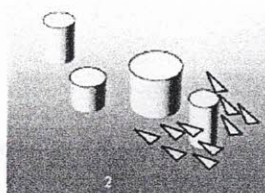
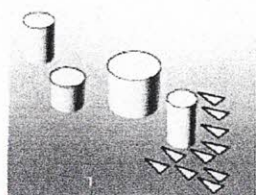
ภาพตัวแทนของสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่แต่ละภาคีสร้างขึ้นในมโนภาพของตน

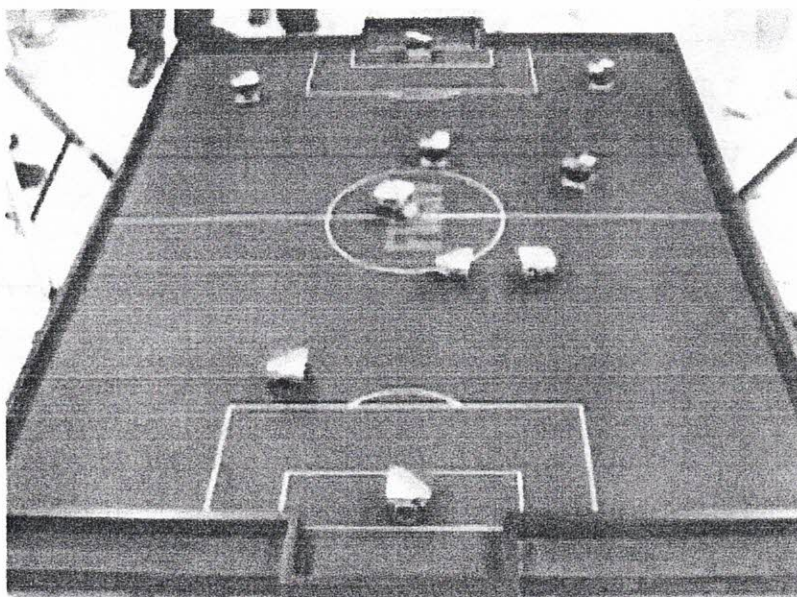
การตัดสินใจในระดับปัจเจกบุคคลและการจัดระบบ

ภาคี: การตัดสินใจในระดับปัจเจกบุคคลและการจัดระบบ

ภาคี: การตัดสินใจในระดับปัจเจกบุคคลและการจัดระบบ

การเล่นสวมบทบาทสมมุติ

โครงการชลประทานในประเทศเซเนกัล

การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร
ในภาคเหนือของประเทศไทย

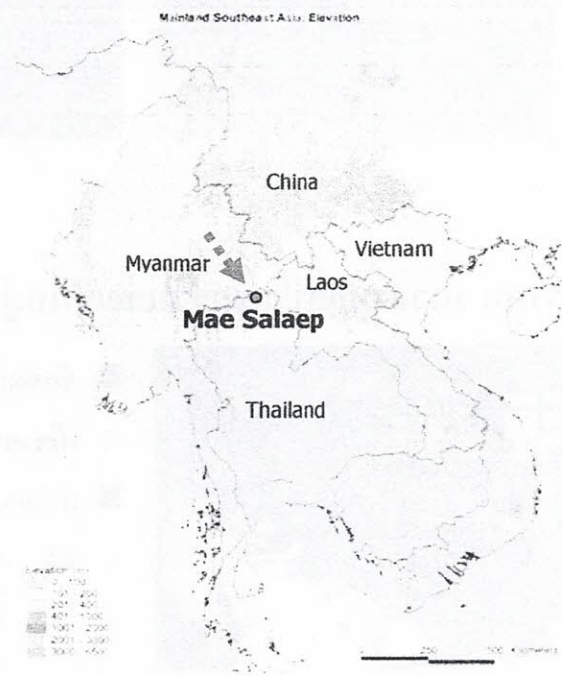
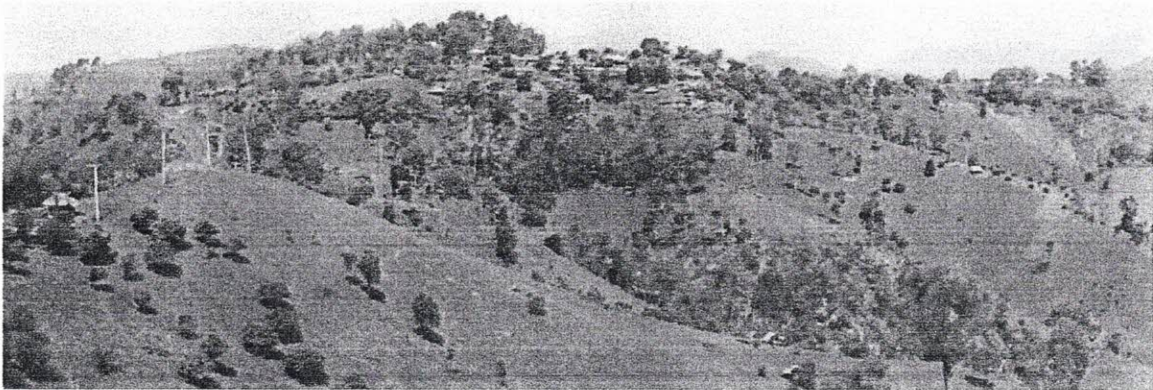
That's it !

Want to learn more about some specific points?

Click from the menu on the available sections!

แบบจำลอง “เพื่อนคู่คิด” เพื่อการจัดการทรัพยากรดินและน้ำอย่างเหมาะสม ในหมู่บ้านชาวเขาเผ่าอาข่า ภาคเหนือของประเทศไทย

หมู่บ้านแม่สะแลป

ชาวเขาเผ่าอาข่า 100 ครอบครัวอพยพมาจากประเทศพม่า

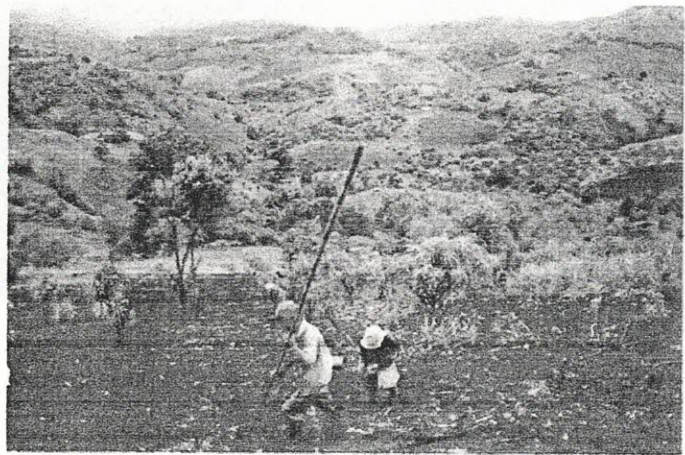
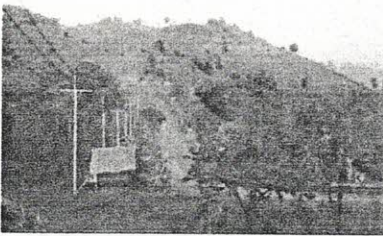
บริบท: การตั้งหลักแหล่งทำมาหากิน

■ การเปลี่ยนแปลงลักษณะการใช้ที่ดิน

- ☐ ก่อน พ.ศ. 2523 ทำไร่เลื่อนลอยเพื่อยังชีพ
- ☐ นับแต่ พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา เกษตรกรรมในพื้นที่ถาวรและปลูกเชิงพาณิชย์

■ ประเด็นปัญหาด้านสภาพแวดล้อม

- ☐ การพังทลายของดิน
- ☐ การขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร

บริบท: การลงหลักปักเขตร่วมกันเป็นหมู่บ้าน

■ ข้อขัดแย้งระหว่างผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย (ชาวบ้าน, เจ้าหน้าที่) เนื่องจากผลประโยชน์ต่างกัน

■ การกระจายอำนาจบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

- ☐ เพิ่มการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกฝ่ายในหมู่บ้าน
- ☐ การร่วมมือร่วมใจกันจัดข้อขัดแย้ง

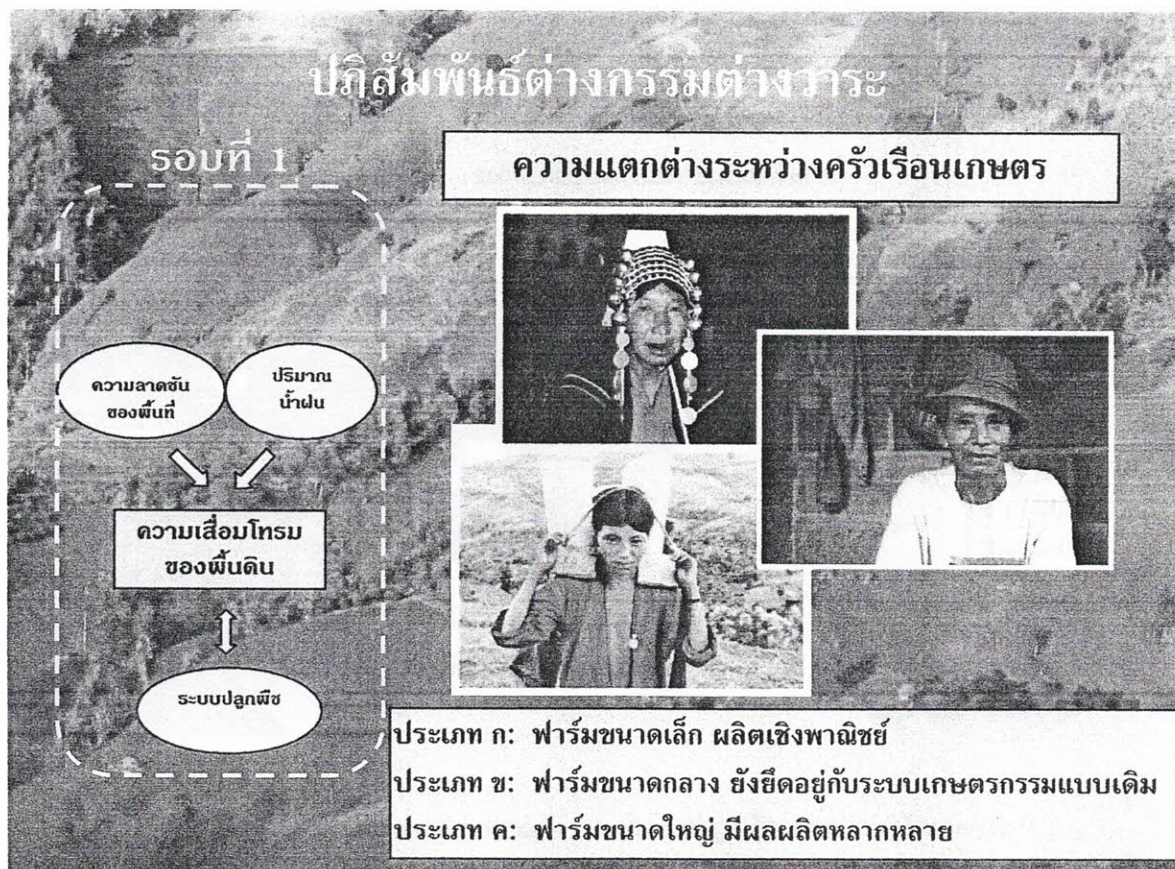
ปัญหาแรกเริ่มของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

- ความเสี่ยงต่อการพังทลายของดิน จากมุมมองของผู้อาศัยในที่ราบเชิงเขา
- ความหวาดหวั่นของชาวเขาต่อความเข้มงวดของรัฐ เกี่ยวกับการมีสิทธิในพื้นที่ทำกิน
- การศึกษาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน

ระหว่างการเปลี่ยนระบบพืชปลูกกับการพังทลาย
ของดิน ยังไม่ลึกซึ้งเพียงพอ

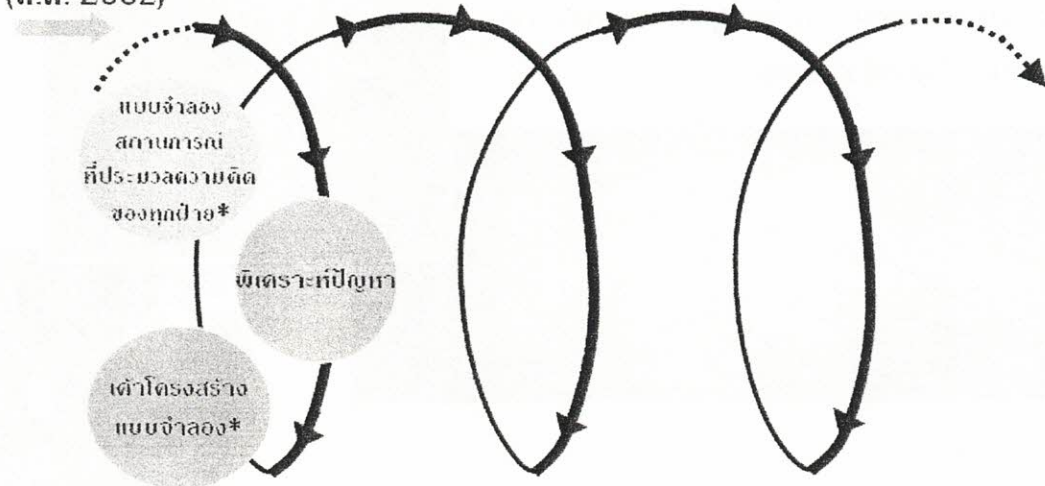

ปฏิสัมพันธ์ต่างกรรมต่างวาระ

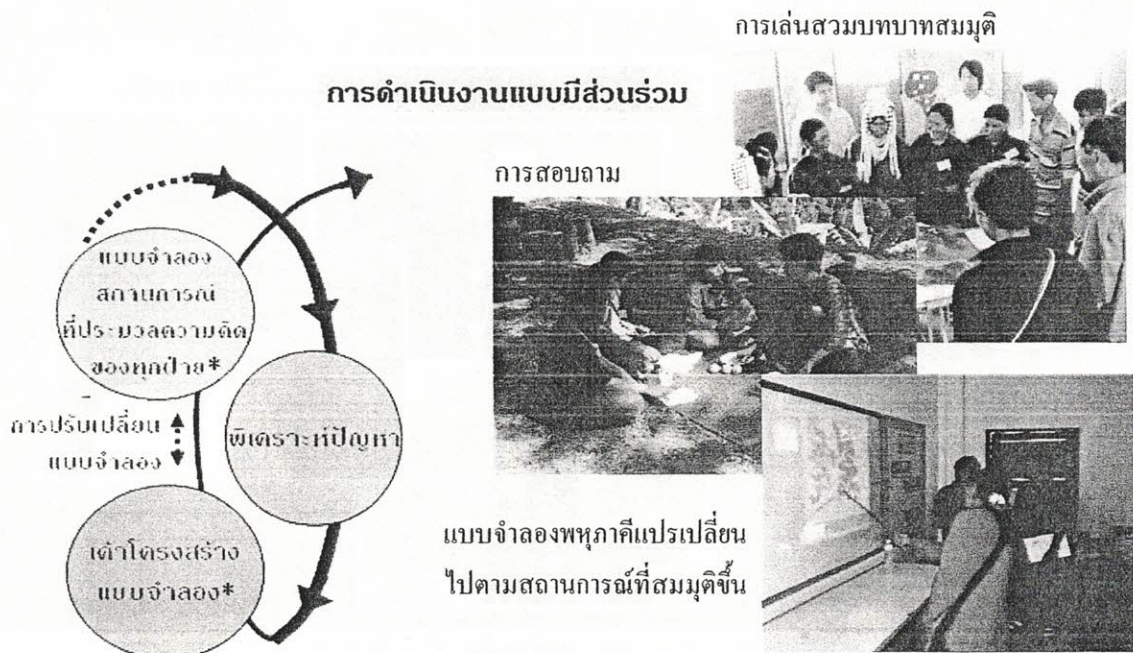
วิธีการ: กระบวนการสร้างแบบจำลอง “เพื่อนคู่คิด”

ระบบแรกเป็น
ประเด็นการ
พังทลายของดิน
(ค.ศ. 2002)

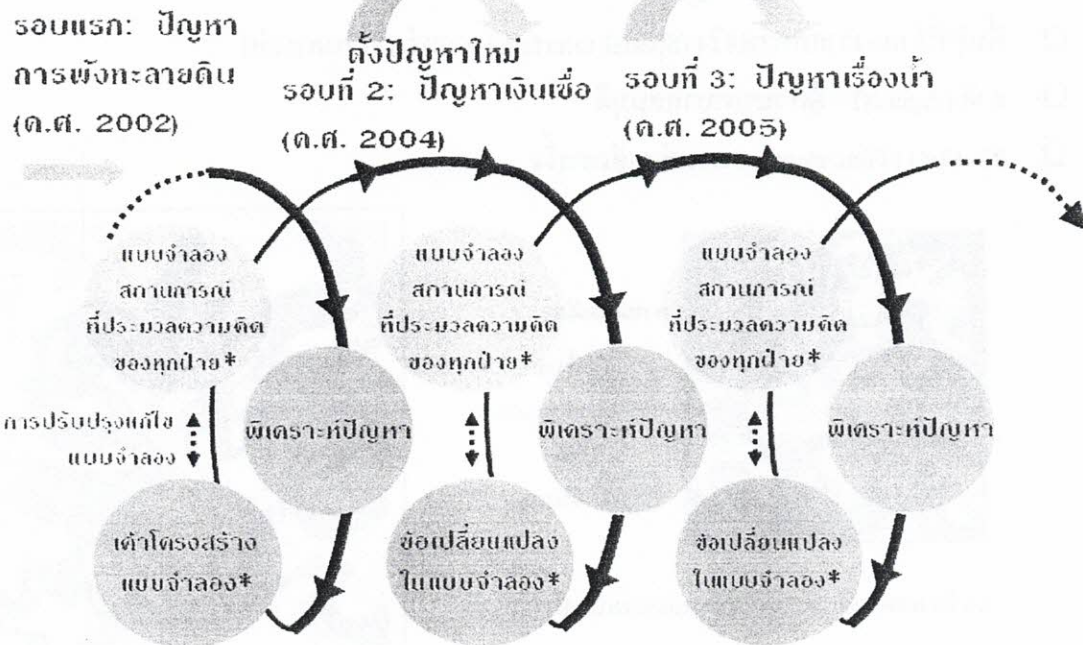
* เค้าโครงสร้างแบบจำลองมี 2 รูปแบบ คือ การเล่นสมมติบทบาทสมมติและระบบพหุภาคี

วิธีการ: กระบวนการสร้างแบบจำลอง

* เค้าโครงสร้างแบบจำลองมี 2 รูปแบบ คือ การเล่นสมมติบทบาทสมมติและระบบพหุภาคี

วิธีการ: กระบวนการสร้างแบบจำลอง

* ตัวโครงสร้างแบบจำลองมี 2 รูปแบบ คือ การเล่นสมมติและระบบพหุภาคี

การเล่นสมมติ (รอบที่ 1)

บอร์ด 3D
แจกจ่ายพีชปลูก

ตลาด
ผู้เล่นข้าราชการ
และแหล่งทางานนอกฟาร์ม

ผู้เล่น 1 คน
= 1 ครัวเรือนเกษตร
(มีทุนและที่ดินตามกำหนดให้
ขึ้นกับสถานะทางเศรษฐกิจ-
สังคม)

แหล่งทุน
กู้ยืมและคิเบบ
กู้ในระบบ

แบบจำลองพหุภาคี (รอบที่ 1)

■ คล้ายกับการเล่นสวมบทบาทสมมุติ

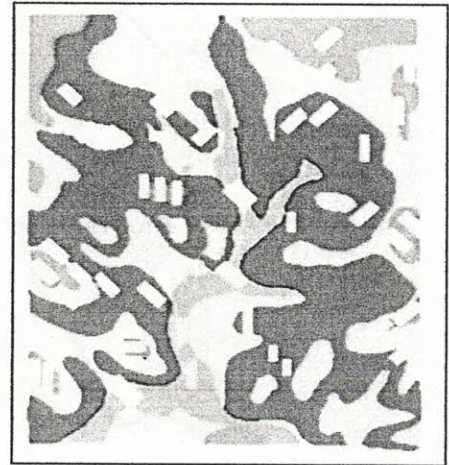
- ☐ พื้นที่ที่จำลองจากสภาพจริง (Spatial interface) = บอร์ดใช้ในการเล่น
- ☐ ภาคิ (Agents) = ผู้สวมบทบาทสมมุติ
- ☐ ช่วงเวลา (Time steps) = การเล่นแต่ละครั้ง

ความลาดเอียง

ที่ราบ
ปานกลาง
ชัน
ชันมาก

บอร์ด แสดงภูมิประเทศในการเล่นสวมบทบาทสมมุติ

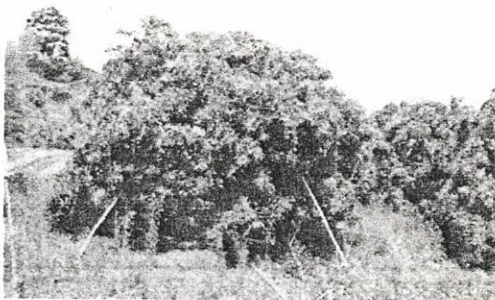

พื้นที่ที่แสดงด้วยแบบจำลองพหุภาคีที่
ปรากฏบนจอคอมพิวเตอร์

ผลลัพธ์ (รอบที่ 1)

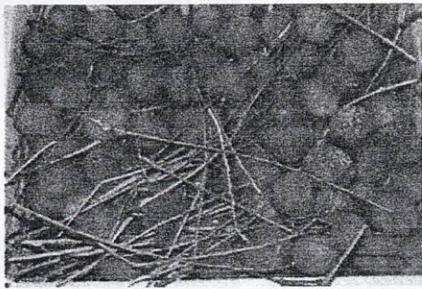
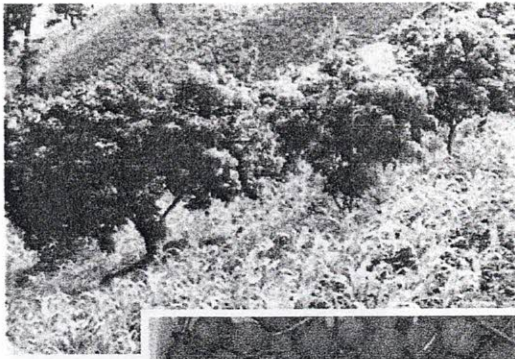
■ การยอมรับแบบจำลอง:

<<เหมือนกับที่เป็นจริง>>

- ปรึกษาหารือเพื่อหาแนวทางแก้ไข
ที่เหมาะสมที่สุด: ปลุกไม้ยืนต้น

ปัญหาใหม่ของการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (รอบที่ 2)

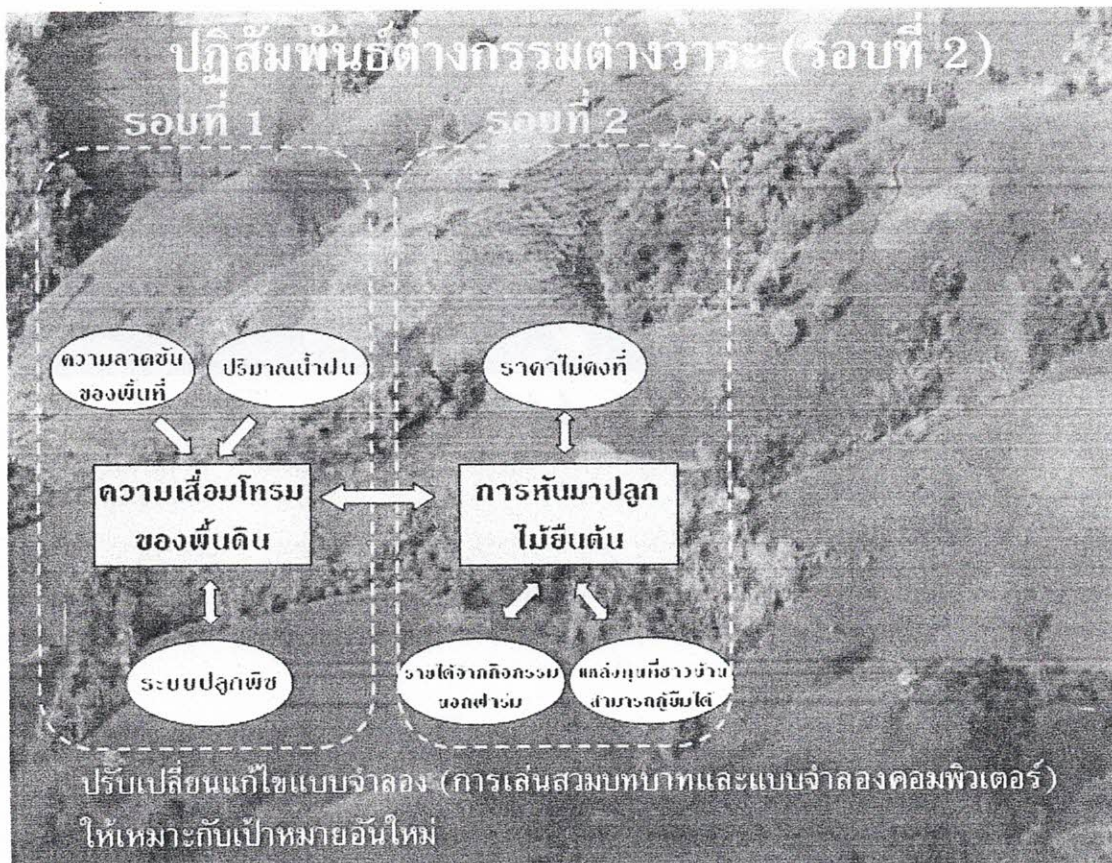

ถั่วลิสง: 3-70 บาท/ ก.ก.

ชาอัสสัม: 6-12 บาท/ ก.ก.

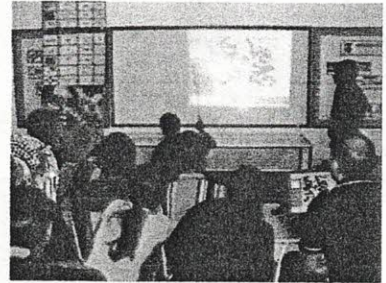
➡ อุปสรรคทางด้านเศรษฐกิจ-สังคมในการเปลี่ยนไปปลูกไม้ยืนต้น

ปฏิสัมพันธ์ต่างกรรมต่างวาระ (รอบที่ 2)

ผลลัพธ์ (รอบที่ 2)

- รับรู้ปัญหามากขึ้นกว่าเดิม
- แลกเปลี่ยนความเห็นต่อปัญหาในหมู่บ้าน
- พิจารณาหาทางแก้ปัญหาด้วยกัน
 - บทบาทใหม่สำหรับเงินกู้ในระบบ
 - บทบาทใหม่สำหรับเงินกู้ในระบบ
- เรียนรู้โดยผ่านทางการสร้างสถานการณ์สมมติ
- ไม่มีการนำไปปฏิบัติจริง

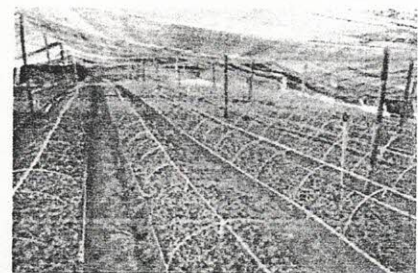

ปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติประเด็นใหม่ (รอบที่ 3)

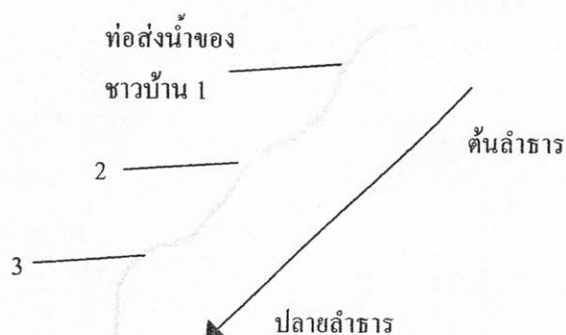
- การเพิ่มพื้นที่ปลูกไม้ยืนต้นในเขตชลประทาน
- การขาดแคลนน้ำ

ดัชนี

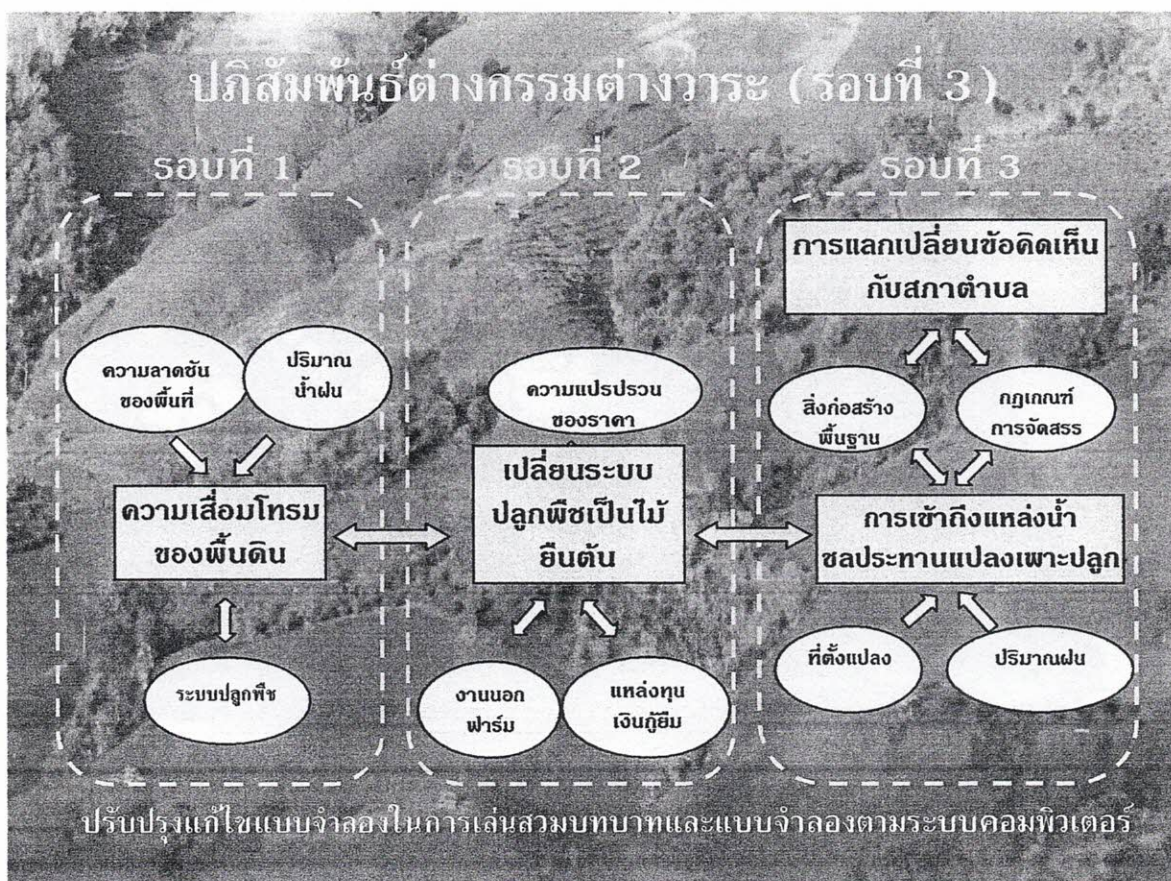

ชาอุบลอง

- ความไม่เท่าเทียมของการใช้น้ำ
- <<ใครมาก่อนได้ก่อน>>

ปฏิสัมพันธ์ต่างกรรมต่างวาระ (รอบที่ 3)

ผลลัพธ์ (รอบที่ 3)

■ การรับรู้ปัญหาเพิ่มขึ้น

ผลลัพธ์ (รอบที่ 3): การรับรู้มากขึ้น

ผลลัพธ์ (รอบที่ 3)

- การรับรู้ปัญหามากขึ้น
- การแลกเปลี่ยนความเห็นที่มีต่อปัญหาซึ่งกันและกัน
- พิจารณาหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน

ผลลัพธ์ (รอบที่ 3): การสร้างสถานการณ์สมมุติ

ผลลัพธ์ (รอบที่ 3)

- การรับรู้ปัญหาเพิ่มขึ้น
- การแลกเปลี่ยนความเห็นต่อปัญหา
- พิจารณาหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน
- เรียนรู้จากการทดลองสร้างสถานการณ์สมมุติ
- ร่วมกันเขียนคำของบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานจากสภาตำบล

ผลที่เกิดขึ้นเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการเรียนรู้โดยใช้แบบจำลองที่เหมือนเพื่อนคู่คิด

ประเด็นที่สำคัญ	ผลที่เกิดขึ้นเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการเรียนรู้	ผลที่เกิดขึ้นระยะยาว
ด้านเทคนิค	1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพลวัตของธรรมชาติ รูปแบบเกษตรกรรมในชุมชน และผลที่ต่อเนื่องมาจากกรรมวิธีการผลิตต่างรูปแบบ 2. เทคนิคการเกษตรแบบใหม่ที่เกษตรกรต่างนำมาประยุกต์ใช้ตามสภาพของตน 3. เทคนิคการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแบบใหม่ ๆ 4. กิจกรรมของกลุ่มชน เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 5. การทำกิจกรรมร่วมกันในการสร้างโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการเกษตร เช่น คลองชลประทาน แนวหินป้องกันดินพังทลาย เป็นต้น	1. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้เพื่อคนรุ่นหลัง 2. อาหารและรายได้จากผลผลิตจากฟาร์มมากขึ้น 3. ความหวงแหนลดลง อายุยืนขึ้น และมีแหล่งศึกษาที่ดีสำหรับเด็ก 4. โครงสร้างพื้นฐานในชุมชนพัฒนาขึ้น เช่น ถนน ร้านค้า ศูนย์สุขภาพ คุณภาพน้ำเพื่อบริโภค เป็นต้น
ด้านบุคคล	1. ภูมิใจในตัวเองมากขึ้น 2. สามารถที่จะทำงานในสิ่งที่ไม่เคยทำได้ดีขึ้น และทำงานได้หลายอย่างขึ้น 3. สามารถวิเคราะห์ปัญหา และที่มาของปัญหาได้ดีขึ้น 4. สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนอื่นได้ดีขึ้น 5. สามารถตัดสินใจร่วมกัน และร่วมมือกันหาวิธีคลี่คลายปัญหาที่ทุกคนยอมรับได้	1. แก้ไขปัญหาด้วยตัวเองมากขึ้น 2. มีการอยู่ร่วมกันได้ดี และรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม 3. มีความกล้าในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น 4. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากขึ้น
ด้านสังคม	1. ทุกคนเห็นเป้าหมายในการทำกิจกรรมร่วมกันชัดเจน 2. มีการกระจายหน้าที่ที่เหมาะสม และมีการตรวจสอบการปฏิบัติที่จะเกิดขึ้น 3. มีการกำหนดกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน ในกรณีที่มีการกระทำที่ชัดเจนสำหรับผู้ทำผิด 4. สามารถสรรหาผู้ไกล่เกลี่ย กรณีพิพาทขัดแย้งในชุมชนของตนได้	1. องค์กรของชุมชนที่มีประสิทธิภาพในการสนับสนุนหรือผลักดันให้ชุมชนประกอบการเกษตรไร้สารพิษและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 2. องค์กรในชุมชนที่สามารถจัดหาบริการ เพื่อสนองตอบความต้องการขั้นพื้นฐานของชุมชนตนเองได้ อาทิ เช่น น้ำใช้-ดื่มที่มีคุณภาพ การศึกษา การขนส่ง เป็นต้น

ประเด็นที่สำคัญ	ผลที่เกิดขึ้นเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการเรียนรู้	ผลที่เกิดขึ้นระยะยาว
	5. มีระบบการแก้ปัญหาที่ชัดเจน เพื่อ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นอย่างคาดไม่ถึง 6. ร่วมรับรู้และเห็นใจผู้อยู่ในสถานการณ์ได้ คืบขึ้น 7. พுகุยแลกเปลี่ยนความเห็นกันระหว่างคน ในชุมชนได้คืบขึ้น 8. ทำงานร่วมกันได้คืบขึ้น 9. มีกำลังใจและความพร้อมที่จะเผชิญหน้า กับปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น 10. ผู้คืบโอกาสมีส่วนร่วมในกระบวนการ ตัดสินใจ	3. ทุกคนในชุมชนสามารถใช้ ประโยชน์จากทรัพย์สินของชุมชนได้ อย่างยุติธรรมเท่าเทียมกัน 4. ทุกคนสามารถเข้าร่วมใน กระบวนการตัดสินใจได้อย่างทัดเทียม กัน เชิงความรู้และวิสัยทัศน์ 5. ชุมชนสามารถตัดสินใจในการใช้ ทรัพยากรของชุมชนได้ด้วยตัวเอง 6. ชุมชนสามารถลงมือปฏิบัติให้ บรรลุเป้าที่ต้องการได้ โดยไม่ต้องรอ ความช่วยเหลือจากผู้อื่น
ด้านความสัมพันธ์กับสังคม ภายนอก	1. มีการติดต่อคบหาสมาคมกับ บุคคลภายนอก 2. มีการพุกุยแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลกับ คนนอกชุมชนของตน 3. สามารถพุกุยชักจูงให้บุคคลภายนอก สนับสนุนกิจกรรมที่ต้องการปฏิบัติได้	1. มีความรู้มากขึ้นเกี่ยวกับสิ่งที่จะมี ผลกระทบต่อชีวิตของคนในชุมชน 2. มีความสามารถในการทำงาน ร่วมกับคนภายนอกได้ 3. มีโครงสร้างพื้นฐานชุมชนคืบขึ้น เช่น ถนน ระบบสูบน้ำ โรงเรียน เขื่อน เป็นต้น 4. มีการบริการในชุมชนที่คืบขึ้น เช่น การตรวจรักษาสุขภาพ การให้ คำแนะนำทางการเกษตร ปักจัยการ ผลิตภัณฑ์ด้านการเกษตร แหล่งกั๊ยมเพื่อการ ลงทุน เป็นต้น 5. สามารถนำปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นใน ชุมชน เสนอต่อหน่วยงานนอกชุมชน ได้ เช่น อบต. จังหวัด เป็นต้น 6. สามารถปกป้องสิทธิของชุมชน ตนเองได้ ในกรณีที่บุคคลภายนอก พยายามละเมิดสิทธินั้น

เกมส์สวมบทบาทสมมุติ

เกมส์ชาวเรือ

➤ ชาวบ้านมีสิทธิจับปลาจากทะเลสาบประจำหมู่บ้าน แล้วนำไปขายให้แก่พ่อค้าคนกลางที่เข้ามาจับซื้อปลาในหมู่บ้าน เพื่อนำไปขายต่อให้แก่ร้านอาหารในเมืองอีกต่อหนึ่ง

➤ ปลาในทะเลสาบมีจำนวนจำกัด ประมาณ 6,000 ตัว ในแต่ละปีจะมีลูกปลาเกิดใหม่มาแทนที่ปลาที่ถูกจับไป แต่ใช้เวลาเติบโต 1 ปี ถึงจะเจริญเติบโตได้ขนาดที่พ่อค้าต้องการ ชาวบ้านจึงตกลงกันว่าในการจับปลาแต่ละปีจะจับได้ไม่เกิน 4,000 ตัว หรือ 2 ใน 3 เพื่อป้องกันการสูญพันธุ์ปลา

➤ ชาวบ้านแต่ละกลุ่มมีเรือประจำกลุ่ม

- กลุ่มที่ 1 มีเรือ 1 ลำ
- กลุ่มที่ 2 มีเรือ 2 ลำ
- กลุ่มที่ 3 มีเรือ 3 ลำ

เรือแต่ละลำจับปลาได้มากที่สุด 500 ตัว

- ปลาที่จับได้ต้องขายให้หมด มิฉะนั้นจะตาย
- ค่าใช้จ่ายในการออกเรือจับปลาแต่ละครั้งคิดเป็นเงินลำละ 5,000 บาท
- รายได้จากการจับปลาของชาวบ้านแต่ละกลุ่มหลังจากหักค่าใช้จ่ายแล้วต้องไม่ต่ำกว่า 7,500 บาท มิฉะนั้นชาวบ้านจะต้องกู้เงินมาเป็นค้ำกินอยู่
- ผลกำไรหลังหักค่าใช้จ่ายและค้ำกินอยู่แล้ว สามารถนำไปลงทุนซื้อเรือเพิ่มได้ เรือราคาลำละ 10,000 บาท

➤ พ่อค้า 3 กลุ่ม

- กลุ่มที่ 1 มีเงินทุน 20,000 บาท
- กลุ่มที่ 2 มีเงินทุน 30,000 บาท
- กลุ่มที่ 3 มีเงินทุน 50,000 บาท

พ่อค้าทั้ง 3 กลุ่ม ต้องพยายามซื้อปลาให้ได้ราคาดีที่สุด เพื่อจะได้ผลกำไรมากที่สุด เมื่อนำปลาไปขายต่อให้ร้านอาหาร 4 แห่งในเมือง การซื้อขายแต่ละครั้งพ่อค้าต้องได้กำไรอย่างน้อย 10% ของเงินทุนที่ลงไป

➤ ร้านอาหาร 4 แห่ง

ปีแรก

ร้านอาหารแห่งที่ 1 รับซื้อปลา 500 ตัว

ร้านอาหารแห่งที่ 2 รับซื้อปลา 750 ตัว

ร้านอาหารแห่งที่ 3 รับซื้อปลา 1,000 ตัว

ร้านอาหารแห่งที่ 4 รับซื้อปลา 2,000 ตัว

ราคาปลามาตรฐาน 30 บาท/ตัว

ปีที่ 2 มีเรือขาย 2 ลำ ใครเสนอราคาซื้อก่อนจะได้เรือไป

ร้านอาหารแห่งที่ 1 รับซื้อปลา 450 ตัว

ร้านอาหารแห่งที่ 2 รับซื้อปลา 650 ตัว

ร้านอาหารแห่งที่ 3 รับซื้อปลา 800 ตัว

ร้านอาหารแห่งที่ 4 รับซื้อปลา 1,500 ตัว

ราคาปลามาตรฐาน 25 บาท/ตัว

ปีที่ 3 อากาศแล้งจัด ปลาในบ่อตายไปเหลือเพียง 5,000 ตัว เพื่อไม่ให้ปลาสูญพันธุ์ จับปลาได้เพียง 3,000 ตัว ราคาปลาสูงขึ้น เพราะมีผู้บริโภคมามากขึ้น

ร้านอาหารแห่งที่ 1 รับซื้อปลา 500 ตัว

ร้านอาหารแห่งที่ 2 รับซื้อปลา 800 ตัว

ร้านอาหารแห่งที่ 3 รับซื้อปลา 1,000 ตัว

ร้านอาหารแห่งที่ 4 รับซื้อปลา 2,500 ตัว

ราคาปลามาตรฐาน 35 บาท/ตัว

ปีที่ 4 ปลาใกล้สูญพันธุ์ ชาวเรือกลุ่มที่ 1 เป็นหนี้จึงต้องขายเรือไปหาอาชีพอื่นทำนอกหมู่บ้าน อนุญาตให้ชาวเรือปรึกษารือกัน

รายการซื้อขายปลาระหว่างชาวบ้านและพ่อค้าคนกลาง

ชาวบ้านต้องมีรายได้สุทธิอย่างต่ำแต่ละครั้ง 7,500 บาท

		กลุ่มชาวบ้าน			
		1	2	3	ขายให้พ่อค้าคนกลางกลุ่มนี้เพราะ
จำนวนปลา รายรับหลังหัก ค่าใช้จ่าย	ปี 1				
	ปี 2				
	ปี 3				

รายการซื้อขายปลาระหว่างพ่อค้าคนกลางกับร้านอาหารในเมือง

พ่อค้าต้องได้กำไร 10% จากเงินทุนที่ลงไป

		กลุ่มพ่อค้า			
		1	2	3	ขายให้ร้านอาหารกลุ่มนี้เพราะ
จำนวนปลาที่ ขาย + ราคา	ปี 1				
	ปี 2				
	ปี 3				

ภาคผนวก

โครงการ การบรรยายเรื่อง

“งานวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วมโดยใช้แบบจำลองเพื่อนคู่คิด (Companion Modelling)”

1. ชื่อและลักษณะโครงการ

ชื่อโครงการ: “งานวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วมโดยใช้แบบจำลองเพื่อนคู่คิด (Companion Modelling)”

ลักษณะโครงการ: เป็นโครงการด้านวิชาการของหน่วยงาน

2. หน่วยงาน/ ผู้รับผิดชอบโครงการ: หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคกลุ่ม

แม่น้ำโขง ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ผู้ร่วมดำเนินการ: ส่วนบริการงานวิจัย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

3. พันธกิจ

1. ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมด้านวิชาการสู่สังคม
2. ส่งเสริมและสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการระหว่างประเทศฝรั่งเศสและประเทศไทย

4. หลักการและเหตุผล

โครงการ Companion Modelling for Integrated Renewable Resource Management (CU-CIRAD Commod) เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสถาบันวิจัยเกษตรกรรมเพื่อการพัฒนาชาติ (Centre de coopération internationale en recherche agronomique pour le développement: CIRAD) ประเทศฝรั่งเศส โครงการนี้ได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อศึกษาและทำความเข้าใจกระบวนการสร้างแบบจำลอง “ที่เหมือนเพื่อนคู่คิด” (Companion Modelling: Commod) เพื่อใช้เป็นสื่อในการเรียนรู้ร่วมกัน อันก่อให้เกิดภูมิปัญญาของชุมชนที่จะเป็นรากฐานของการจัดการทรัพยากรท้องถิ่นให้ยั่งยืนต่อไป

นักวิจัยกลุ่มหนึ่งได้ใช้เวลาหลายปีร่วมกันศึกษาค้นคว้าหาแนวทางที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสมและยั่งยืน โดยเป็นที่ยอมรับแก่ทุกฝ่ายโดยพยายามนำเอาเครื่องมือสื่อต่าง ๆ เฉพาะอย่างยิ่ง แบบจำลองพฤติกรรมผู้กระทำ (Agent Based Models) และ การสวมบทบาทสมมติ (Role-playing Games) มาปรับใช้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจใช้ สาธารณสมบัติ (Common property) หรือการร่วมมือร่วมใจในชุมชน การนำเอาแบบจำลองและสื่อแบบการสวมบทบาทสมมติมาใช้นี้ ช่วยให้เราสามารถวิเคราะห์และเข้าถึงปัญหาได้อย่างลึกซึ้งและรอบด้าน อีกทั้งยังช่วยให้เข้าใจความยุ่งยากซับซ้อนของสภาพแวดล้อมและสังคมที่ศึกษาอยู่ ซึ่งเป็นที่มาของการสร้าง “แบบจำลองที่เหมือนเพื่อนคู่คิด” (Bousquet, Barreteau และคณะ 1999)

แนวคิดของแบบจำลอง “ที่เหมือนเพื่อนคู่คิด” เน้นที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมวลสมาชิกในชุมชน กับระบบนิเวศที่ซับซ้อน นักวิจัยและผู้เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องศึกษาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิด ปฏิสัมพันธ์นั้นอย่างลึกซึ้ง โดยการสร้างแบบจำลองด้วยวิทยาการคอมพิวเตอร์ที่ประสานกับการเล่นเกมเสมือนจริงก็ประมวลเป็นการสร้างแบบจำลองที่เรียกว่า “แบบจำลองเหมือนเพื่อนคู่คิด (Companion Modelling)” ซึ่งศาสตร์นี้เป็นศาสตร์ใหม่ในประเทศไทย แต่จากการที่ได้มีการประยุกต์ใช้ ในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งในประเทศไทยแล้ว กรณีศึกษาต่าง ๆ ก็น่าจะเป็นตัวอย่างที่ผู้สนใจในการ จัดการทรัพยากรธรรมชาติชนิดเกิดขึ้นใหม่จะนำไปประยุกต์ใช้ในเชิงปฏิบัติได้จริงต่อไปเพื่อประโยชน์ ต่อชุมชน สังคมระดับต่าง ๆ และสิ่งแวดล้อมทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ในภาวะปัจจุบันนักวิชาการได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมากต่อการใช้ “แบบจำลองที่เหมือน เพื่อนคู่คิด” เป็นสื่อในการทำความเข้าใจปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ ดังนั้น หน่วยความร่วมมือทาง วิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ได้พิจารณาเห็นถึงความสำคัญของ ประโยชน์แนวคิดนี้ จึงได้จัดโครงการ การบรรยายเรื่อง “งานวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วม โดยใช้แบบจำลอง เพื่อนคู่คิด (Companion Modelling)” ขึ้น เพื่อให้แก่นักวิจัยและนักวิชาการได้รับรู้แนวคิดใหม่ ๆ ในการทำ วิจัย แล้วสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างผลงานวิจัยใหม่ ๆ ที่มีคุณภาพต่อไป โดยได้เรียนเชิญ ดร. อิงอร เทรบุล นักวิชาการและนักวิจัยผู้ทรงคุณวุฒิ มาบรรยายถึงหลักการและประโยชน์ของแนวคิด นี้

5. วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ทราบถึงแนวคิด และหลักการของงานวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วม โดยใช้แบบจำลอง เพื่อนคู่คิด (Companion Modelling) เข้ามาช่วยให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น
2. เพื่อให้ทราบว่า Companion Modelling คืออะไร และมีประโยชน์อย่างไรต่อนักวิจัยและชุมชน
3. เพื่อเป็นการปูพื้นฐานความเข้าใจให้แก่ักวิจัยหรือผู้สนใจในเบื้องต้นเกี่ยวกับการทำงานวิจัย แบบชุมชนมีส่วนร่วม

6. วิทยากร

การได้รับฟังแนวคิดหรือตัวอย่างงานวิจัยที่หลากหลายของนักวิจัยที่มีคุณภาพ จะมีส่วนช่วยให้นักวิจัยรุ่นใหม่มีแนวคิดใหม่ ๆ ในการค้นคว้าวิจัยมากขึ้น

7. กลุ่มเป้าหมาย (จำนวน 30 คน)

1. นักวิจัย และนักวิชาการ
2. นักศึกษา อาจารย์ พนักงาน มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

8. ระยะเวลาดำเนินการ

วัน อังคาร ที่ 29 พฤษภาคม 2550 เวลา 08.00-17.15 น.

9. รูปแบบการดำเนินงาน

- เป็นการบรรยายถึงแนวคิด หลักการ และประโยชน์ของการทำงานวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วม โดยใช้แบบจำลองเพื่อนคู่คิด (Companion Modelling) และอาจจะจัดกลุ่มให้ผู้เข้าร่วมได้ทดลองเล่นเกมส้อมบทบาทสมมุติ (Role-playing Games) เพื่อให้เข้าใจในปรัชญาแนวคิดที่ได้บรรยายไปแล้วมากขึ้น
- บรรยายเป็นภาษาไทย

10. สถานที่ดำเนินงาน/ โครงการ

ห้อง 306 อาคาร D1 มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

11. วิทยากร

ดร. อิงอร เทรบุญสิทธิ์ นักวิชาการและนักวิจัยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ด้านการวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วม ผู้มีประสบการณ์ด้านงานวิจัยกับต่างประเทศ และเป็นอาจารย์ประจำวิชาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

12. ประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดทำโครงการนี้

1. ผู้เข้าร่วมได้รับทราบถึงแนวคิดและหลักการของแบบจำลองเพื่อนคู่คิดที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อการแก้ปัญหาต่าง ๆ และยังสามารถนำไปเป็นแนวคิดในการทำงานวิจัยด้านอื่น ๆ ได้อีกด้วย
2. ผู้เข้าร่วม โดยเฉพาะนักวิจัยรุ่นใหม่ได้รับทราบแนวทางการทำงานวิจัยโดยมีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย
3. อาจารย์และนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงได้นำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการเรียนการสอน
4. สร้างแรงบันดาลใจให้กับอาจารย์และนักศึกษาในเรื่องการศึกษาและค้นหาแนวคิดใหม่ ๆ ในการทำวิจัย

13. แหล่งทุนในการดำเนินงาน

1. งบประมาณตามแผนกิจกรรมของหน่วยฯ ปีงบประมาณ 2550 จำนวนเงินหนึ่งแสนบาท
2. ขอรับการสนับสนุนจากส่วนบริการงานวิจัย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

14. ค่าลงทะเบียน

ผู้เข้าร่วมโครงการไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการลงทะเบียน

15. แผนการปฏิบัติงานโดยรวม

กิจกรรม	มีนาคม 50 สัปดาห์ที่				เมษายน 50 สัปดาห์ที่				พฤษภาคม 50 สัปดาห์ที่				มิถุนายน 50 สัปดาห์ที่			
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4
1. เขียนโครงการเพื่อเสนอและขออนุมัติ																
2. ประชาสัมพันธ์โครงการ																
3. ประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง																
4. ส่งจดหมายเชิญเข้าร่วมโครงการ																
5. ติดต่อวิทยากร																
6. จัดเตรียมสถานที่																
7. จัดเตรียมเอกสารประกอบ																
8. รวบรวมรายชื่อผู้เข้าร่วมโครงการ																
9. ดำเนินการตามแผน																
10. สรุปผลการดำเนินงาน																

กำหนดการ

การบรรยายเรื่อง

“งานวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วมโดยใช้แบบจำลองเพื่อนคู่คิด (Companion Modelling)”

จัดโดย

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ส่วนบริการงานวิจัย มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

บรรยายโดย ดร. อิงอร เทรบุญส์

นักวิชาการและนักวิจัยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีประสบการณ์ด้านการวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วม

วัน อังคาร ที่ 29 พฤษภาคม 2550

ห้อง 306 อาคาร D1 มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

08.00 - 08.30	ลงทะเบียน
08.30 - 08.40	กล่าวรายงาน โดย นางสาวจรรุวรรณ กาศนอก เจ้าหน้าที่บริหาร หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ
08.40 - 08.50	กล่าวต้อนรับและกล่าวเปิดงาน โดย รศ. นริวรรณ จินตกานนท์ รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนาความสัมพันธ์ภายนอก
09.00 - 12.00	บรรยายเรื่อง “งานวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วมโดยใช้แบบจำลองเพื่อนคู่คิด”
12.00 - 14.00	พักรับประทานอาหารกลางวัน
14.00 - 17.00	บรรยายเรื่อง “งานวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วมโดยใช้แบบจำลองเพื่อนคู่คิด” (ต่อ)
17.00 - 17.15	พิธีปิด

หมายเหตุ	พักรับประทานอาหารว่างเวลา	10.30 - 10.45 น.
	พักรับประทานอาหารกลางวันเวลา	12.00 - 14.00 น.
	พักรับประทานอาหารว่างเวลา	15.30 - 15.45 น.

***เชิญร่วมรับประทานอาหารกลางวัน ที่ ลานกิจกรรม อาคาร D1 ชั้น 2

คำกล่าวรายงาน

โครงการ การบรรยายเรื่อง

“งานวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วมโดยใช้แบบจำลองเพื่อนคู่คิด (Companion Modelling)”

โดย

นางสาวจรรววรรณ กาศนอก

(เจ้าหน้าที่บริหาร หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ)

วัน อังคาร ที่ 29 พฤษภาคม 2550 เวลา 08.30 - 08.40 น.

ณ ห้อง 306 อาคาร D1

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

เรียน ท่านรองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนาความสัมพันธ์ภายนอก

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ณ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความร่วมมือแบบยั่งยืนระหว่างประเทศฝรั่งเศสและประเทศไทย รวมถึงประเทศในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง ทางด้านวิชาการ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และศิลปวัฒนธรรม

ในวันนี้ หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ ร่วมกับส่วนบริการงานวิจัย ได้จัดโครงการ การบรรยายเรื่อง “งานวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วมโดยใช้แบบจำลองเพื่อนคู่คิด (Companion Modelling)” ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักวิชาการ นักวิจัย และผู้ที่สนใจได้รับทราบถึงความสำคัญ หลักการ และประโยชน์ของแนวคิดนี้ ซึ่งน่าสนใจยิ่ง

แนวคิดของ “แบบจำลองที่เหมือนเพื่อนคู่คิด” เน้นที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมวลสมาชิกในชุมชน กับระบบนิเวศที่ซับซ้อน นักวิจัยและผู้เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องศึกษาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์นั้นอย่างลึกซึ้ง การสร้างแบบจำลองที่เรียกว่า “แบบจำลองเหมือนเพื่อนคู่คิด (Companion Modelling)” จึงเกิดขึ้นมา ศาสตร์นี้เป็นศาสตร์ใหม่ในประเทศไทย แต่จากการที่ได้มีการประยุกต์ใช้ใน ประเทศต่าง ๆ รวมทั้งในประเทศไทยแล้ว กรณีศึกษาต่าง ๆ ก็น่าจะเป็นตัวอย่างที่ผู้สนใจในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติชนิดเกิดขึ้นใหม่ จะนำไปประยุกต์ใช้ในเชิงปฏิบัติได้จริงต่อไป เพื่อประโยชน์ต่อ

ชุมชน สังคมระดับต่าง ๆ และถึงแวดลอม ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ในภาวะปัจจุบันนักวิชาการได้ให้ความสนใจเป็นอย่างมากต่อการใช้ “แบบจำลองที่เหมือนเพื่อนคู่คิด” เป็นสื่อในการทำความเข้าใจปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ

วันนี้เราได้รับเกียรติจากท่าน ดร. อิงอร เทรบุญดี มาบรรยายให้ความรู้ ซึ่งท่านเป็นนักวิชาการและนักวิจัยผู้ทรงคุณวุฒิ มีประสบการณ์ด้านการวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วม มีประสบการณ์ด้านงานวิจัยกับต่างประเทศ และปัจจุบันท่านเป็นอาจารย์ประจำวิชาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ดังนั้น จึงเป็นโอกาสที่พวกเราจะได้รับความรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับท่าน

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ และส่วนบริการงานวิจัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าความรู้และประสบการณ์ที่ถ่ายทอดจากท่านวิทยากรในวันนี้ จะช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่นักศึกษา คณาจารย์ นักวิชาการ และผู้ที่สนใจ ในการนำความรู้ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษ การวิจัย และการทำงาน ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต อันจะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติต่อไป

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ ขอขอบคุณศูนย์บริการวิชาการ และส่วนประชาสัมพันธ์ ที่มีส่วนช่วยในการจัดงานครั้งนี้ด้วย

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรแล้ว ดิฉันขอเรียนเชิญท่าน รองศาสตราจารย์นริวรรธ จินตกานนท์ รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนาความสัมพันธ์ภายนอก ได้กรุณาให้เกียรติกล่าวเปิดโครงการบรรยายในครั้งนี้ ขอเรียนเชิญค่ะ

.....

คำกล่าวต้อนรับและกล่าวเปิด

โครงการ การบรรยายเรื่อง

“งานวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วมโดยใช้แบบจำลองเพื่อนคู่คิด (Companion Modelling)”

โดย

รองศาสตราจารย์ นริวรรธ จินตกานนท์

(รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนาความสัมพันธ์ภายนอก)

วัน อังคาร ที่ 29 พฤษภาคม 2550 เวลา 08.40 - 08.50 น.

ห้อง 306 อาคาร D1 มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ท่านวิทยากร (ดร. อิงอร เทรบุญต์)

ผู้เข้าร่วมการบรรยายทุกท่าน....

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง รู้สึกเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้มีโอกาสดำเนินการต้อนรับท่านทั้งหลายเข้าสู่โครงการ การบรรยายเรื่อง “งานวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วมโดยใช้แบบจำลองเพื่อนคู่คิด (Companion Modelling)” ในครั้งนี้

ขอต้อนรับท่านวิทยากร ดร. อิงอร เทรบุญต์ และขอขอบคุณ ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่า มาร่วมพูดคุยและให้ความรู้แก่พวกเราในวันนี้

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ในฐานะที่เป็นสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงราย ที่นับเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งในด้านการพัฒนากำลังคนในระดับสูง เพื่อปฏิบัติการกิจด้านต่าง ๆ ให้แก่ประเทศ และในด้านการวิจัยพัฒนา เพื่อถ่ายทอดความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และหน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ ก็เป็นหน่วยงานหนึ่งของมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง ที่ทำหน้าที่ในการส่งเสริมเพิ่มพูนองค์ความรู้ทั้งทางด้านวิชาการ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภาษาและวัฒนธรรม ให้กับคณาจารย์ นักศึกษา รวมถึงประชาชนในชุมชน สังคม และประเทศ ก็ได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านต่าง ๆ ให้กับสังคมอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการสัมมนา บรรยาย อบรม เป็นต้น

ดังนั้นในวันนี้ เพื่อให้สมดังเจตนารมณ์ของหน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศสฯ ที่ได้ตั้งไว้ ก็ขอให้ท่านทั้งหลายได้สกัดวงความรู้จากท่านวิทยากรให้เต็มที่ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการบรรยายดังกล่าว จะเป็นประโยชน์แก่ท่าน ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ขอให้ท่านประสบความสำเร็จในการเข้าร่วมฟังการบรรยายดังกล่าว

บัดนี้ได้เวลาอันสมควรแล้ว ดิฉันขอเปิดโครงการ การบรรยายเรื่อง “งานวิจัยแบบชุมชนมีส่วนร่วมโดยใช้แบบจำลองเพื่อนคู่คิด (Companion Modelling)” ณ บัดนี้

.....

Curriculum Vitae

Ingon PATAMADIT-TREBUIL

Current address:

Baan Somthavil Apt. 14C, 1, Soi Mahatlekluang 3
Ratchadamri Road, 10330 Bangkok, THAILAND
Tel : 02 6518220, 08 9483 1588
E-mail: ingon_trebuil@hotmail.com
Date of Birth: September 2, 1948
Citizenship: French
Marital Status: Married, one child (19 year old)

Education:

- 1983. Doctorate in Far Eastern Studies, Ecole Pratique des Hautes Etudes, Paris VII University, France ("very good" distinction).
- 1979. Diploma of In-depth Far Eastern Studies (DEA), Paris VII University, France.
- 1973. Diploma of "Aptitude to Teach French Language in Foreign Countries", Paris III-Sorbonne University, France.
- 1972. Master of Modern Literature, Faculty of Human Sciences, Aix-Marseille University, France.
- 1969. Bachelor degree, Faculty of Arts, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand. Option: French-English languages.

Specialization:

Southeast Asia Social Studies and Agricultural Systems.

Thesis:

"Le Lakhon Nok (théâtre populaire) à l'époque de Rama II" / In-depth studies in social and political aspect of the Popular Theater during the reign of King Rama II.

Publications:

2003: Thai Traditional learning process in folk culture: Implications for the companion modeling approach. In Companion Modeling and Multi Agents System for Integrated Natural Resources Management in Asia, International Rice Research Institute edition, Los Banos, Philippines. (in preparation).

1999: Le savoir traditionnel en riziculture dans les manuscrits de sagesse populaire à Sathing Phra, Sud-Thaïlande" ("Indigeneous Rice-related Knowledge in the manuscripts of popular wisdom from Sathing Phra, southern Thailand). In: Aséanie, édition du Centre Anthropologies Sirindhorn, Sciences Humaines en Asie du Sud-Est; Bangkok, Thailand. P.93-123.

1983: The Present System and Recent Changes in Land Use in Sathing Phra District, Southern Thailand" (Co-authored with Guy Trébuil and Sommyot Thungwa). Publication no 2, Research on Farming Systems Project, Faculty of Natural Resources, Prince of Songkhla University, Hat Yai, Thailand. 101 p. + appendices.

1983: Recent Transformations and Current Trends of the Agricultural System of Sathing Phra Peninsula, Southern Thailand". National Seminar on the History of Sathing Phra Peninsula, August 1993, Institute of Southern Thai Studies, Songkhla, Thailand.

Previous employment:**Researcher:**

2002-2004: employed as social researcher for the International Rice Research Institute (IRRI), Los Banos, Philippines, under the project "How companion modeling and multi agent systems can provide a methodology frame work to build up negotiation support tools for adaptive natural resource management?". Adaptive capacity is dependent on knowledge: the ability to recognize points of intervention and to construct a bank of options for resource management.

1987-1990: "Development-Oriented Research on Agrarian System project (DORAS), Kasetsart University, Thailand, supported by the bilateral scientific and technical cooperation service of the Government of France.

1983-1984: "Indigenous Rice-related Knowledge in the manuscripts of popular wisdom from Sathing Phra, Southern Thailand" research project supported by Cedrasemi/ National Council for scientific Research (CNRS), France.

1981-1982: "Research on Farming systems Project" Faculty of National Resources, Prince of Songkhla University, Thailand", bilateral scientific and technical cooperation project under the patronage of the French Embassy, Bangkok, Thailand.

Consultancy:

2003-2005: Enregistered consultant in Social Science (category B, Number 986) at the Ministry of Finances for the Silk Quality Improvement Project in Khonkaen. I had been studying the project probabilities for six months. The project's approval came out too late to be implemented.

2001-2004: Worked as consultant to the project on "Sustainable National Resources Management and Decision Making Process in Rural Society in the North East of Thailand". My duties focused on the relevance of the companion modeling approach in Thailand by exploring the cultural aspects which support the use of this approach and, assessing stakeholders capacity for collective learning.

1994-1995: The International Rice Research Institute, Los Baños, Philippines. Consultant for the Thailand component of the project on "Rice Ecosystem characterization: Analysis of Farmers Diversification Strategies and Risk Management" and the project on "Paddy Field By-products and Crop Chemical Protection in Industrializing Central Thailand.

1987-1992: Liaison and Administration Counselors to Development-oriented Research on Agrarian Systems (DORAS) project, Bilateral Thai-French Cooperation, Kasetsart University, Bangkok, Thailand. I was in charge of monitoring and financial scrutiny of the project as well.

Teaching:

2002-Present: Inviting Professor for the course of "Sustainable Natural Management" at the Department of Biology, Faculty of Science and, at the General Education Centre, Chulalongkorn University.

1998-2001: Initiative of Thai culture and language for French agricultural researchers who are preparing to work in Thailand under the cooperation projects between the Thai government and the "Centre de cooperation en recherche agronomique pour le développement (CIRAD), Montpellier, France.

1984-1986: English language teacher at the International School, Vientiane, Lao PDR.

1979-1981: Lecturer in Thai culture and language, National Institute of Oriental Languages and Civilizations (INALCO), Paris IX University, France.

1973-1978: Assistant professor, Department of Western language, Faculty of Arts, Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand. Teaching of French language and modern literature.

Languages:

Languages	Writing	Spoken	Reading
Thai/ Lao	Excellent	Excellent	Excellent
French	Excellent	Excellent	Excellent
English	Fluent	Excellent	Fluent

© สงวนลิขสิทธิ์ 2550

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

ISBN: 978-974-9766-20-0

สถานที่ติดต่อ:

หน่วยความร่วมมือทางวิชาการฝรั่งเศส-อนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

333 หมู่ 1 ต. ท่าสูด อ. เมือง จ. เชียงราย 57100

โทรศัพท์: (+66 53) 916 845 โทรสาร: (+66 53) 916 846

อีเมล: french_gms@mfu.ac.th

เว็บไซต์: <http://france.mfu.ac.th>